

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví
Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Bc. Michal Mulač

**Návrh alternativní učební osnovy předmětu informační výchova
na střední škole : zapojení informačního centra školy do výuky**

Diplomová práce

Mladá Boleslav 2008

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Hana Landová

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje.

V Mladé Boleslavi, 30. června 2008

.....
podpis diplomanta

Identifikační záznam

MULAČ, Michal. Návrh alternativní učební osnovy předmětu informační výchova na střední škole : zapojení informačního centra školy do výuky [*Alternative curricula suggestion for the subject „education for information“ at secondary school : Involving the school information centre in tuition*]. Mladá Boleslav, 2008. 102 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2008. Vedoucí diplomové práce PhDr. Hana Landová.

Abstrakt

Tématem práce je studijní a informační centrum jako prostředek zvyšování informační gramotnosti na středních odborných školách. Gramotnost zvyšuje informační výchova zabezpečovaná právě školním informačním centrem. Na základě dotazníkového šetření v maturitním ročníku je dokázáno, že většina studentů z neznalosti nedokáže naplno využít svůj informační potenciál. Právě k tomu by mělo napomoci aktivní zapojení školního informačního centra do vzdělávacího procesu. Jsou zde navrženy kompletní podklady pro zahájení výuky informační výchovy jako volitelného předmětu ve třetím ročníku na školách typu obchodní akademie. [Autorský abstrakt].

Klíčová slova

informační gramotnost, informační výchova, informatická výchova, školní informační centrum, informační centrum školy, školní knihovna, informační vzdělávání, střední školy, vzdělávání uživatelů, dotazníky, průzkumy, Obchodní akademie (Mladá Boleslav, Česko)

Obsah

<u>Předmluva.....</u>	<u>7</u>
<u>Úvod.....</u>	<u>8</u>
<u>1 Informační gramotnost.....</u>	<u>10</u>
<u>1.1 Historický vývoj pojmu informační gramotnost.....</u>	<u>10</u>
<u>1.2 Struktura informační gramotnosti.....</u>	<u>11</u>
<u>1.3 Podpora rozvoje informační gramotnosti na středních školách.....</u>	<u>14</u>
<u>2 Informační centrum školy.....</u>	<u>16</u>
<u>2.1 Funkce školní knihovny na střední škole.....</u>	<u>17</u>
<u>2.2 Legislativní prostředí pro práci školní knihovny.....</u>	<u>19</u>
<u>2.2.1 Obecně platné předpisy.....</u>	<u>19</u>
<u>2.2.2 Dokumenty v oblasti vzdělávání .....</u>	<u>20</u>
<u>2.2.3 Doporučení mezinárodních organizací.....</u>	<u>21</u>
<u>2.3 Nároky na funkční informační centrum na střední škole.....</u>	<u>22</u>
<u>2.3.1 Profesionální knihovník.....</u>	<u>22</u>
<u>2.3.2 Vhodné prostory a vybavení.....</u>	<u>24</u>
<u>2.3.3 Zdroje financování.....</u>	<u>25</u>
<u>3 Informační výchova na Obchodní akademii v Mladé Boleslavi.....</u>	<u>27</u>
<u>3.1 Výchozí situace.....</u>	<u>27</u>
<u>3.1.1 Charakteristika školy.....</u>	<u>27</u>
<u>3.1.2 Charakteristika informačního centra OA, VOŠE a JŠ s právem SJZ....</u>	<u>28</u>
<u>3.2 Dotazníkové šetření.....</u>	<u>33</u>
<u>3.3 Výsledky dotazníkového šetření.....</u>	<u>34</u>
<u>3.3.1 Osobní údaje.....</u>	<u>34</u>
<u>3.3.2 Výsledky dotazníkového šetření.....</u>	<u>39</u>
<u>3.3.3 Vyhledávání na internetu.....</u>	<u>45</u>
<u>3.3.4 Celkové výsledky.....</u>	<u>51</u>
<u>4 Případová studie předmětu informační výchova na střední škole.....</u>	<u>55</u>
<u>4.1 Informační výchova ve vzdělávací soustavě.....</u>	<u>55</u>
<u>4.1.1 Informační výchova na základních školách.....</u>	<u>55</u>
<u>4.1.2 Informační výchova na středních školách.....</u>	<u>56</u>
<u>4.1.3 Informační vzdělávání na vysokých školách.....</u>	<u>64</u>
<u>4.2 Informační výchova v osnovách Obchodní akademie v Mladé Boleslavi.....</u>	<u>66</u>
<u>4.2.1 Navrhované učební osnovy předmětu informační výchova.....</u>	<u>70</u>
<u>Závěr.....</u>	<u>77</u>
<u>Seznam použité literatury.....</u>	<u>78</u>
<u>Seznam zkratk a symbolů.....</u>	<u>83</u>
<u>Seznam obrázků, tabulek a grafů.....</u>	<u>85</u>

Předmluva

Téma diplomové práce jsem si zvolil na základě svého dosavadního pracovního zařazení. Již pět let pracuji jako vedoucí školního informačního centra. Na pracovní místo jsem tehdy nastoupil po pracovnících, kteří neměli sebemenší vztah k informační profesi (starobní důchodci – bývalí učitelé, pracovníci na civilní službě nebo dokonce invalidní důchodkyně – pomocná síla z úřadu práce), proto mezi mé hlavní úkoly patřilo informačnímu centru znovu nabýt ztracenou důvěru a získat prestiž. V současnosti je v informačním centru nastolený systém a přetrvává řád. Nicméně některé hrubé chyby, které byly zapříčiněné neznalostí (umístění centra ve 3. patře na konci chodby), lze dnes jen těžko odstranit.

Co dle mého názoru však ještě dnes změnit jde, je větší zapojení informačního centra do výuky. Během své praxe jsem si totiž všiml, že ani studenti nejvyšších ročníků nejsou schopni napsat po formální stránce kvalitní seminární (ročníkovou) práci. Studenty dosud nikdo nevede k plnohodnotnému využívání pramenů z informačních institucí, k využívání sekundárních pramenů či správnému citování. Tuto svou hypotézu jsem si ověřil dotazníkovým šetřením ve všech třídách 4. ročníku.

Informační gramotnost je v současné době poměrně frekventovaný pojem. Vyspělé státy se snaží své občany začlenit do informační společnosti a naučit je využívat možnosti elektronické veřejné správy. Je proto vypisována řada programů a grantů, které mají například zabránit vzniku informační propasti, ke které by v současné době na základě nerovného přístupu k informacím mohlo dojít. Vedení k práci s informacemi napříč všemi stupni vzdělávací soustavy je preventivním prostředkem, jak tomuto jevu s vynaložením minimálního množství finančních prostředků zabránit.

Rozhodl jsem se proto čelit tomuto problému v první linii. Na škole, kde působím, jsem se pokusil implementovat informační výuku do učebních plánů. Jak se mi to povedlo, o tom pojednává moje diplomová práce.

Úvod

Po roce 1989 se rozpadla do té doby, od šedesátých let dvacátého století, budovaná síť školních knihoven na středních školách. Mnohé školní knihovny začaly být likvidovány, protože v nové porevoluční době přestaly plnit svou funkci. Na přeživších školních knihovnách se zdravým jádrem začala být budována moderní informační centra. Celému transformačnímu procesu napomohl i nebývalý rozvoj informačních a komunikačních technologií v druhé polovině devadesátých let dvacátého století.

Přibližně o deset let později (v polovině sedmdesátých let dvacátého století), kdy se v České republice ve školních knihovnách začaly objevovat první náznaky práce s knihou, se ve světě začíná hovořit o informační gramotnosti. První kapitola této práce definuje informační gramotnost a sleduje historický vývoj tohoto pojmu. V této kapitole je i naznačena jeho spojitost s informačními centry na středních školách.

V druhé kapitole je již konkrétně řešena činnost těchto center. Na základě zkušeností z praxe jsou zde popsány předpoklady, které jsou nutné pro efektivní fungování informačního centra. Jsou zde uváděny jejich modely, jež vycházejí z mezinárodních doporučení. Důležité pro jejich samotné fungování a rozvoj je zabezpečení zákonnými prostředky. Přímou se činnosti center dotýkají pouze mezinárodní doporučení. Okrajově potom obecně platné právní předpisy a dokumenty z oblasti vzdělávání.

Praktickou část diplomové práce, která by měla být přínosem informačnímu vzdělání, zahajuje třetí kapitola. Je zde popsán současný stav vedení k práci s informacemi na Obchodní akademii, Vyšší odborné školy ekonomické a Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, T. G. Masaryka 14, Mladá Boleslav. Informační centrum této školy si již vydobylo oprávněnost své existence, dosud však nijak není zapojeno do vzdělávacího procesu. Dotazníkové šetření a jeho výsledky se staly důležitou argumentační podporou pro jednání s vedením, které by mělo tento stav změnit.

O tom, jaký prostor je věnován informačnímu vzdělávání v celé vzdělávací soustavě České republiky, pojednává čtvrtá kapitola. Největší prostor je zde z hlediska zadání práce věnován informační výchově na středních školách a zejména potom na středních odborných školách ekonomického zaměření (typu obchodní akademie). Jsou zde navrženy kompletní osnovy samotného předmětu dle rámcových vzdělávacích plánů, které pro středoškolské vzdělání vstoupí v platnost od školního roku 2009/2010. Do příloh jsou zařazeny učební plány středoškolských oborů (obchodní akademie, ekonomické lyceum) rozšířené o nabídku informační výchovy a tematický plán tohoto předmětu.

1 Informační gramotnost

Případová studie předmětu informační výchova, která tvoří čtvrtou kapitolu, je praktickým výstupem této diplomové práce. Aby tato praktická část mohla být v budoucnu systematicky rozvíjena, potřebuje se opřít o nějakou teorii. Tato kapitola by měla informační gramotnost definovat, popsat, zařadit do širšího kontextu vzdělávání a stanovit jasné cíle tohoto pojmu. Informační výchova je totiž procesem zvyšování informační gramotnosti.

1.1 Historický vývoj pojmu informační gramotnost

V odborné literatuře bylo dosud publikováno několik přehledů vývoje pojmu informační gramotnost, jeho pojetí a definic. Poprvé termín informační gramotnost použil Paul Zurkowski (tehdejší prezident Information Industry Association) v roce 1974. Za informačně gramotné považoval jedince „připravené používat informační zdroje při práci, kteří se při řešení problémů naučili využívat širokou škálu technik a informačních nástrojů stejně jako primární zdroje“ (Dombrovská, 2004, s. 8).

S rychlým rozvojem informačních technologií v 70. letech minulého století se objevují další definice. Jedna z nich informační gramotnost vnímala jako „propast, která odděluje informačně vzdělané, kteří vědí, jak a kdy užívat tyto technologie, a činí tak s lehkostí, od těch tzv. informačně naivních, kteří informační technologie využívat neumějí a mají tak značně omezený přístup ke zdrojům znalostí“ (Dombrovská, 2004, s. 8). V tomto období se objevuje i pojem počítačová gramotnost a její vymezení vůči gramotnosti informační. Počítačová gramotnost je chápána jako pojem podřazený.

V roce 1986 William Demo rozvinul definici, kterou o rok dříve vyslovil Martin Tessmer: „Informační gramotnost je schopnost efektivně vyhledávat a hodnotit informace vztahující se k určité potřebě“ (Dombrovská, 2004, s. 8). V tomto období probíhala i diskuse o postavení informační gramotnosti vzhledem ke gramotnosti obecné.

Jan Olsen a Bill Clona definovali informační gramotnost „jako pochopení role moci informací, schopnost informace vyhledat a používat je při rozhodování, dále schopnost informace produkovat a zacházet s nimi za použití informačních technologií. Zkrátka informační gramotnost je přesahem tradičního pojetí gramotnosti a je odezvou na revoluční dobu, ve které žijeme“ (Dombrovská, 2004, s. 8). V druhé polovině osmdesátých let byla rovněž odhalována spojitost mezi informační výchovou jako procesem vedoucím ke zvyšování informační gramotnosti, informační gramotností samotnou a celoživotním vzděláváním.

Pravděpodobně nejpoužívanější definice byla zveřejněna roku 1989 ve zprávě Komise pro informační gramotnost (Presidential Committee on Information Literacy – součást American Library Association): „Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich mohli učit i ostatní. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu.“ (Dombrovská, 2004, s. 8)

Významným krokem bylo také ustavení amerického Národního fóra pro informační gramotnost (National Forum on Information Literacy)¹, které má dodnes za úkol propagovat informační gramotnost v USA. Tento vzor následovaly i další země.

V České republice se informační gramotností zabývají například občanská sdružení Společnost pro rozvoj informační gramotnosti² nebo Kritické myšlení³.

1.2 Struktura informační gramotnosti

Od konce 80. let 20. století jsou známy určité definice pojmu informační gramotnost. Tehdy nastal čas začít vytvářet konkrétní programy, které by vedly k jejímu zvyšování. Hovoří-li se o zvyšování, je třeba z teoretických podkladů vybrat něco, co je měřitelné. Praktickým potřebám v tomto případě odpovídá koncept funkční gramotnosti.

---

¹ Viz <http://www.infolit.org>

² <http://www.sprig.cz>

³ <http://www.kritickemysleni.cz>

Před vymezením funkční gramotnosti, je potřeba definovat pojem klíčové kompetence, který je funkční gramotnosti nadřazený. **Klíčové kompetence** (v anglicky hovořícím světě se užívá pojmu „life skills“ - dovednosti pro život) jsou díky své obecnosti a neměřitelnosti pro praktickou realizaci politik (rozuměj tvorbu koncepčních dokumentů) těžko použitelnými. Jedná se o integrované schopnosti a dovednosti, které lze uplatňovat v rozmanitých profesích i v osobním životě. Nejsou vázány na jednotlivé obsahy učiva a uplatňují se především v rámci obecného základu vzdělání. Dle dokumentu Lidské zdroje v České republice (Národní vzdělávací fond, 1999, s. 21) mezi ně patří:

- komunikativní dovednosti, včetně znalosti cizích jazyků
- personální a interpersonální dovednosti
- schopnost řešit problémy a problémové situace
- schopnost využívat při řešení problémů matematických postupů
- schopnost využívat informační technologie, pracovat s informacemi

Národní ústav pro výzkum gramotnosti v USA definuje klíčové kompetence následovně (Kotásek, 2002, s. 18):

- komunikační dovednosti: číst s porozuměním, písemně vyjadřovat myšlenky, mluvit tak, aby druzí rozuměli, aktivně naslouchat, kriticky pozorovat
- rozhodovací dovednosti: užívat matematických znalostí k řešení problémů a komunikaci, činit rozhodnutí, plánovat činnost
- interpersonální dovednosti: spolupracovat v týmu, obhajovat své názory a zájmy, ovlivňovat a chápat jiné, řešit konflikty a umět vyjednávat, vést druhé
- dovednosti celoživotního učení: mít odpovědnost za své učení, uvědomovat si a hodnotit sám sebe, učit se vlastním zkoumáním, užívat informačních a komunikačních technologií

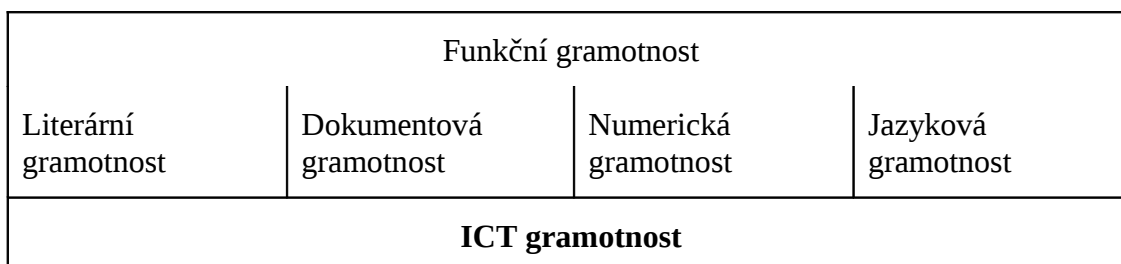
Funkční gramotnost je tedy jakousi měřitelnou podmnožinou klíčových kompetencí. Slouží k měření efektů vzdělávání a formulování vyplývajících doporučení ke změně nebo úpravě vzdělávacích obsahů. V rámci projektu Mezinárodní studie funkční gramotnosti dospělých z roku 1994 (IALS - International Adult Literacy Survey)

byla funkční gramotnost rozčleněna do tří složek: gramotnost literární jako schopnost nalézt a porozumět informaci z textu, gramotnost dokumentová jako schopnost vyhledat a využít přesně definovanou informaci a gramotnost numerická jako dovednost manipulovat s čísly. Důležitou součástí funkční gramotnosti je také schopnost dorozumět se v cizím jazyce (jazyková gramotnost), a to především v angličtině, která je v současné informační společnosti jazykem určujícím. (Dombrovská, 2004)

funkční gramotnost = literární gramotnost + dokumentová gramotnost + numerická gramotnost + jazyková gramotnost

Obrázek č. 1 - Rovnice funkční gramotnosti (Dombrovská, 2004)

Nástroji pro rozvoj funkční gramotnosti jsou informační a komunikační technologie (dále v textu jako ICT). Schopnost používat tyto prostředky se nazývá ICT gramotnost (počítačová gramotnost). Lépe než nová rovnice (**informační gramotnost jako spojení funkční gramotnosti a ICT gramotnosti**) nám vztah lépe ilustruje následující obrázek č. 2.

Obrázek č. 2 - Informační gramotnost jako struktura / systémový model (Dombrovská, 2004)

ICT gramotnost je jednak součástí informační gramotnosti, jednak základnou pro rozvoj funkční gramotnosti ve společnosti, která je na informačních a komunikačních technologiích založena.

Rozvíjet informační gramotnost tedy znamená vycházet z doporučení, jež vyplývají z výzkumů funkční gramotnosti. Navíc to však znamená také rozvíjení schopnosti pracovat s informačními a komunikačními technologiemi.

Dalším poměrně užívaným termínem, který se týká rozvoje vědomostí v současné společnosti jsou tzv. **kompetence pro 21. století**. Pod tímto pojmem si můžeme

představit přenosný a univerzálně použitelný soubor vědomostí, dovedností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšnou zaměstnanost.

kompetence pro 21. století = informační gramotnost + mediální kreativita + sociální dovednost a zodpovědnost

Obrázek č. 3 - Rovnice kompetence pro 21. století (Dombrovská, 2004)

Informační gramotnost v tomto modelu zahrnuje také ICT gramotnost, ale neomezuje se pouze na ni. Mediální kreativita je pak nejen schopnost porozumět, ale i aktivně se podílet na vytváření obsahu médií. Sociální dovednost a zodpovědnost potom obsahují nároky na občana, které s sebou přináší život v technicky vyspělé globální informační společnosti, kde větší možnost spolurozhodování by měla být vyvážena i větší zodpovědností za činy, jež může způsobit.

1.3 Podpora rozvoje informační gramotnosti na středních školách

Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (Česko, 2001) chápe vzdělávání jako celoživotní nutnost a nezbytnou součást společenského a hospodářského života. Celoživotní vzdělávání pojímá jako rozvoj lidské osobnosti, jehož hodnotu nelze odvozovat pouze z ekonomických či jiných účelů nebo chápat úzce pragmaticky. V současném světě se vzdělání a celoživotní sebevzdělávání stávají rozhodujícím faktorem dalšího vývoje společnosti. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

Základní podmínkou nové orientace vzdělávání bude naučit žáky a studenty metodám **efektivního učení, dovednostem ve využívání nových informačních a komunikačních technologií**, které jim pomohou orientovat se v záplavě informací, **naučit se vybírat potřebné informace a měnit je ve znalosti**. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

Ke splnění tohoto náročného úkolu může napomoci **vytvoření studijního a informačního centra školy** na základech dosavadní školní knihovny. Ta však musí zcela změnit svou tradiční podobu. Z půjčovny knih se musí stát víceúčelové zařízení

školy, mediální centrum, které je schopno zajišťovat informace pro výuku a pro samostatný rozvoj osobnosti žáků a studentů, a zároveň v nich dokáže rozvíjet přirozený zájem o nové poznatky a vštěpovat jim efektivní metody práce s informacemi. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

Studijní a informační centrum školy je školním zařízením integrovaným do výchovně-vzdělávacího programu školy, ve kterém se soustřeďují informační prameny a informační technologie do víceúčelové pracovny vedené odborným pracovníkem s knihovnickým a pedagogickým vzděláním. Plní funkci odborné učebny pro práci s primárními i sekundárními informačními prameny, kde žáci a studenti získávají zkušenosti s prací s klasickými i elektronickými dokumenty a informačně zabezpečuje celý výchovně-vzdělávací proces. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

Studijní a informační centra školy jsou základem pro jakoukoliv dlouze termínovanou strategii informační gramotnosti, vzdělávání a informačního zajištění chodu střední školy.

2 Informační centrum školy

Školní knihovny (školní informační centra) mohou na žáky či studenty informačně působit od základních až po vysoké školy. Na základních a středních školách není činnost školních informačních center nijak koordinována. V kompetenci ředitele školy je, zda a jaká knihovna ve škole bude. Tomu odpovídá i jejich kvalita. Na základních školách je za školní knihovnu většinou považována skříň s doporučenou školní četbou, o kterou se stará učitel českého jazyka a literatury. Málo která základní škola si dovolí vytvořit informační centrum v samostatné místnosti s profesionální obsluhou, kam by mohli žáci zajít po škole či v rámci některých vyučovacích hodin. Paradoxem je, že již na prvním stupni základní školy si žáci vytváří vztah ke knize, potažmo i informacím.

S moderně budovanými informačními centry se tedy setkáváme především na školách středních a vyšších odborných. Je jim věnována i značná pozornost ze strany Klubu školních knihoven (odborná sekce Svazu knihovníků a informačních pracovníků), který od roku 2003 řeší nekonceptnost v oblasti školních knihoven na školách základních, středních a vyšších odborných. Za jeho působení vznikl vzorový Knihovní řád pro školní knihovny, byly definovány modely školních informačních center či vznikl metodický portál Centrum pro školní knihovny. Zlepšilo se i sledování aktuálního stavu těchto zařízení. Každý rok pověření zaměstnanci škol vyplňují Přehled o školních knihovnách pro Ústav pro informace ve vzdělávání⁴. Pracovníci školních knihoven si mohou vyměňovat zkušenosti pomocí elektronické konference (DRTINA; drtina@cvut.cz) či se setkávat na odborných konferencích a seminářích. Mezi nejvýznamnější každoroční setkání patří konference Informační gramotnost, která se koná v Brně již od roku 2002.

Cílem Klubu školních knihoven je soustředit odborníky, především knihovníky školních, ale i veřejných knihoven, společně připravovat odborné materiály, podklady a rozborů vycházející z konkrétní praxe a na tomto základě hledat jasná řešení. Formulovat přesně problémy školního knihovnictví, usilovat o změny v legislativě, připravovat společné programy a projekty pro rozvoj informačních center škol. Vnést do spolupráce knihoven systematičnost, cílevědomost. Získat

⁴ <http://www.uiv.cz>

ředitelé škol a učitele, aby se o svou školní knihovnu zajímali, prosazovali potřebné změny a vytvářeli prostředí podporující informační gramotnost žáků a studentů, propojili metody informačního vzdělávání, informační dovednosti a návyky získávané v této „univerzální učebně“, s výukou. (Moravská zemská knihovna v Brně, 2004, s.16-17)

Poněkud jiná je situace na vysokých školách. Tam je předpokladem udělení akreditace vysoké škole existence vysokoškolské knihovny. Aktivity vysokoškolských knihoven v oblasti informační gramotnosti a vzdělávání podporuje Odborná komise pro informační vzdělávání a informační gramotnost⁵ Asociace knihoven vysokých škol České republiky.⁶

2.1 Funkce školní knihovny na střední škole

Cílem oblasti informačních a komunikačních technologií (dále jako ICT) pro střední školy je prohloubení znalostí a dovedností žáků získaných na základní škole. Oblast ICT na rozdíl od základní školy není pojímána jako izolovaná oblast, ale jako průřezová disciplína, jejíž znalosti a dovednosti budou využívány ve všech ostatních oblastech. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

Student se podrobněji seznamuje s moderními ICT a získává schopnost využívat znalosti z oblasti ICT a dovednost manipulace s výpočetní a komunikační technikou při zpracování školních úloh, při přípravě na vyučování a dalším vzdělávání. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

Student je veden k využívání informací získaných s pomocí ICT, k vytváření a průběžné aktualizaci systému užitečných a prakticky využitelných znalostí. Je seznamován s činností informačních institucí, vlastnostmi společenského informačního procesu, strukturou tištěného i elektronického dokumentu. Průběžně sleduje vývoj pojmosloví a terminologie dynamicky se vyvíjející oblasti. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

---

⁵ <http://knihovny.cvut.cz/ivig/>

⁶ <http://www.akvs.cz>

Je motivován k využívání dostupných informačních, knihovnických a databázových systémů při řešení problémů. Je seznámen s faktem, že ICT poskytují i nepravdivé či zkreslující informace a učí se odlišit kvalitní informace od nekvalitních. Je veden k tomu, aby průběžně sledoval vývoj ICT a včas akceptoval jejich změny a uvědomovat si jejich výhody i nevýhody. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

Je zřejmé, že k dosažení tak široké škály znalostí a dovedností nestačí hodiny, které mohou být věnovány výuce ICT ve škole. Jedním z míst, které tyto dovednosti žáků rozvíjí, je podobně jako na základní škole moderní forma školní knihovny - studijní a informační centrum školy s odpovídajícími prostory, vybavením a vedené pracovníkem střediska s knihovnickým a pedagogickým vzděláním. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

Studijní a informační centrum na střední škole představuje podobně jako na základní škole informační servis pro učitele, žáky a rodiče. Informačně zabezpečuje celý výchovně-vzdělávací proces a plní celou řadu funkcí:

1. informační - zajišťuje informace pro učitele i žáky v souladu se vzdělávacím programem školy
2. studijní - vytváří tvůrčí prostředí k sebevzdělávání učitelů i žáků školy
3. výchovnou (kulturně socializační) - podporuje individuální růst osobnosti studenta, přispívá k dotváření mravní a estetické stránky jeho osobnosti, podporou zájmů o určitou oblast lidského vědění ovlivňuje jeho budoucí profesní orientaci i kulturně- společenské zájmy.

Kromě těchto funkcí by však studijní a informační centrum školy mělo obsahovat nástroje pro **tvůřivé, inovativní a praktické využití ICT**, orientované na potřeby, které absolventa čekají v další vysokoškolské či profesionální praxi. (Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005)

2.2 Legislativní prostředí pro práci školní knihovny

Zatím neexistuje metodický pokyn, instrukce ani jiná nezávazná forma doporučení, které by pomohly tam, kde má ředitel školy snahu školní knihovnu či informační centrum vytvořit. Školních knihoven se týkají přímo pouze **mezinárodní doporučení**. Okrajově se jejich činnosti dotýkají **obecně platné předpisy** nebo **legislativní dokumenty v oblasti vzdělávání**. Inspiraci mohou čerpat a argumentačně pro svou práci využívat i mezinárodní dokumenty věnované rozvoji knihovnictví. Kromě toho by se profesionální knihovníci školních knihoven měli řídit platnými standardy a doporučeními využívanými v knihovnické práci ostatních knihoven (veřejných, vysokoškolských, odborných).

2.2.1 Obecně platné předpisy

Činnost školních knihoven v obecné míře popisují:

- *Listina základních práv a svobod* v § 17 říká:
Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu ... (*Listina základních práv a svobod*, 1993, s. 17)
- *Úmluva o právech dítěte* – státy, které jsou smluvní stranou úmluvy uznávají důležitou funkci hromadných sdělovacích prostředků a zabezpečují dítěti přístup k informacím a materiálům z různých národních a mezinárodních zdrojů (*Úmluva o právech dítěte*, 1991, s. 502)
- *Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím* – usnadňuje možnost získat zveřejněné informace jak v klasické tištěné formě, tak elektronicky.
- *Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)* – školní knihovny patří v rámci národního systému do skupiny specializovaných knihoven. Tento zákon se však na školní knihovny vztahuje pouze v případě, že jsou

registrovány jako veřejná knihovna na Ministerstvu kultury ČR. Výhodou evidence je zejména možnost využívat meziknihovní služby a čerpání peněz z grantů Ministerstva kultury ČR i dotací ze státního rozpočtu.

- *Koncepce rozvoje knihoven v České republice 2004-2010* – podporuje spolupráci knihoven a škol při výuce informační gramotnosti.

V bodě 14 se píše: „Vytvořit podmínky pro zajištění informační výchovy uživatelů ke zvýšení jejich funkční gramotnosti a tím i schopnosti efektivně vyhledávat a využívat informační zdroje. Zahrnout informační výchovu (informační gramotnost) do výuky základních a středních škol. Využít knihovny pro školení základní počítačové a informační gramotnosti občanů.“ (Česko.Vláda, 2004, s. 29)

2.2.2 Dokumenty v oblasti vzdělávání

Směr vývoje školních informačních center určují následující české i mezinárodní dokumenty v oblasti vzdělávání:

- *Memorandum o celoživotním učení* – dokument zpracovaný Evropskou komisí (listopad 2000), který se zabývá celoživotním vzděláváním. Vzděláváním bez ohledu na životní etapu, místo, čas a formu (formální, neformální) vzdělávání.
- *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* – o školních knihovnách se zákon zmiňuje pouze v § 120, který se věnuje školským účelovým zařízením. Školská účelová zařízení podle účelu, k němuž byla zřízena, napomáhají školám a školským zařízením při jejich činnosti, zajišťují materiálně technické služby, poradenské, informační nebo ekonomicko-administrativní služby, poskytují odborné, studijně pracovní, knihovnické a informační služby pro žáky, studenty, popřípadě zaměstnance, zajišťují praktické vyučování a výchovu mimo vyučování nebo vytvářejí podmínky pro praktické vyučování žáků a jejich zájmovou činnost.

- *Vyhláška MŠMT o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních č. 108/2005* – tato vyhláška věnuje školním knihovnám pouze jednu větu, která ani neřeší, jak má školní knihovna vypadat či jaké úkoly má plnit: „Školní knihovna poskytuje odborné, studijně pracovní, knihovnické a informační služby pro děti, žáky, studenty, popřípadě pedagogické pracovníky škol a školských zařízení“.
- *Rámcové vzdělávací programy* - jsou řešeny v § 3 školského zákona. Programy zajišťují srovnatelnou úroveň získávaného vzdělání a získaných kvalifikací ve vazbě na dosahované stupně vzdělávání. Školám jsou přitom současně poskytnuta jasná pravidla respektující jejich autonomii při tvorbě vlastních školních vzdělávacích programů.

2.2.3 Doporučení mezinárodních organizací

Mezinárodní doporučení, která se týkají přímo školních knihoven:

- *Mezinárodní doporučení UNESCO pro plánování a organizaci školních knihoven* - tato norma (doporučení) byla přijata v roce 1979. Doporučení stanovuje knihovnám čtyři hlavní cíle (Hanzlová, 1994):
  1. Podporovat výchovně vzdělávací proces a dávat podněty ke změnám vyučovacích metod.
  2. Zajišťovat maximální dostupnost různých druhů pramenů a služeb.
  3. Naučit žáky základním dovednostem využívání knihovních fondů a služeb.
  4. Vést žáky k celoživotnímu využívání knihoven k práci, zábavě i sebevzdělávání.
- *Manifest UNESCO a IFLA o školních knihovnách* - je určen odpovědným národním a regionálním orgánům a doporučuje budovat moderní školní knihovny, které podporují vzdělání potřebné pro úspěšné působení v současné společnosti, založené na stále rozsáhlejších informacích a znalostech.

- *Směrnice IFLA a UNESCO pro školní knihovny* – by školám měla pomáhat uskutečňovat principy vyjádřené v Manifestu.
- *Deklarace o školních knihovnách* - Programové prohlášení IASL (Mezinárodní asociace školského knihovnictví) o školních knihovnách považuje školní knihovnu za centrum plnění vzdělávacích cílů a úloh školy. Školní knihovna působí jako živý nástroj vyučovacího procesu, je součástí celkového kurikula školy. Její cíle vyjadřují 4 funkce: informační, vzdělávací, kulturní a volnočasová.

2.3 Nároky na funkční informační centrum na střední škole

Funkční informační středisko v moderně budované škole tvoří páteř celého jejího informačního systému. Dokonale fungující informační centrum stojí na 3 pilířích: profesionálním knihovníkovi, vhodných prostorách a vybavení, stabilních zdrojích financování.

2.3.1 Profesionální knihovník

Provoz informačního centra zabezpečuje v optimálním případě vysokoškolsky vzdělaný pracovník (Mgr., Bc.), nejlépe absolvent oboru Informační studia a knihovnictví nebo oboru Informační a znalostní management. Ve velkých středních školách je zařazen jako technicko-hospodářský pracovník na celý úvazek, v menších vzdělávacích zařízeních mívá ještě částečný pedagogický úvazek pro zabezpečení výuky odborných předmětů. Podle platných platových předpisů⁷ bývá takovýto zaměstnanec ve státní správě zařazen v 10. platové třídě. Mezi jeho nezbytné vlastnosti a dovednosti podle Směrnice IFLA a UNESCO pro školní knihovny (UNESCO.IFLA, 2002) patří:

- schopnost pozitivně a otevřeně komunikovat s dětmi i dospělými
- schopnost rozumět potřebám uživatelů

⁷ Nařízení vlády č. 564/2006 Sb. o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě

- schopnost spolupracovat s jednotlivci a skupinami uvnitř i vně školní komunity
- znalost a porozumění kulturní rozmanitosti
- znalost didaktiky a pedagogiky
- ovládání informačních dovedností a znalost možností využívání informací
- znalost dokumentů, které tvoří knihovní fond, a přístup k nim
- znalost dětské literatury, médií a kultury
- znalosti a dovednosti z oblasti managementu a marketingu
- znalosti a dovednosti z oblasti informačních technologií

Podle Medkové (Medková, 2007) se kvalifikovaný pracovník informačního a studijního centra může uplatnit v následujících pracovních pozicích:

- **učící knihovník** - spolupracuje se studenty (a jinými členy) vzdělávací instituce při analýze výukových a informačních potřeb. Podílí se na lokaci a využití informačních zdrojů, které napomáhají zavádění inovativních výukových metod. Směřuje, vede studenty k tomu, aby při učení využívali různorodé informační zdroje za účelem nejen memorování učiva, ale především aby při učivu přemýšleli, tvořili a stále vyžadovali nové znalosti
- **partner ve vzdělávání** - spolupracuje s učiteli na tvorbě učebních plánů zajištěním nejrůznějších tištěných, netištěných a elektronických informačních zdrojů. Zná rámcově obsahovou problematiku jednotlivých předmětů v rámci kurikula a pomáhá ostatním v orientaci v odpovídajících informačních zdrojích.
- **informační specialista** - je expertem na zajištění potřebných informačních zdrojů ve všech formátech, dovede tyto informační zdroje nejen získávat, ale také zpracovávat v odpovídajících formátech, a předkládat uživatelům. Je

koordinátorem mezi jednotlivými účastníky vzdělávacího procesu v oblasti vyhledávání a zpracování informací.

- **knihovník** - zabezpečuje chod školního informačního centra (školní knihovny). Školní knihovna se tak stává nedílnou součástí jednotlivých bodů vzdělávacího procesu.

Mnohdy se ještě o školní knihovní fond stará pedagogický pracovník (většinou aprobovaný učitel českého jazyka a literatury), který práci školního knihovníka vykonává většinou na dohodu o pracovní činnosti nebo o provedení práce.

2.3.2 Vhodné prostory a vybavení

Rozhodujícím kritériem pro vhodné prostory a vybavení bude počet studentů, zaměření školy a její finanční možnosti.

Čtyři modely informačních center (IC), které byly zpracovány na základě mezinárodních doporučení IFLA pro školní knihovny a byly upraveny na základě praxe českých škol:

1. **Studovna a čítárna** - Tento typ představuje minimální verzi pro menší školy, které začínají budovat školní informační centrum a nemají zajištěny dostatečné finanční prostředky pro provoz informačního centra v plném rozsahu. Ve studovně se mohou žáci i učitelé seznamovat s informačními prameny a se způsoby využívání literatury při studiu; mohou poznávat základní metody zpracování, řazení a vyhledávání informačních pramenů; využívat centrum při výuce informační výchovy ve všech předmětech; čerpat prameny a ukázky pro výuku; studovat ve volných hodinách a zpracovávat zadané úkoly. Správu studovny a čítárny zajišťuje provozní řád.
2. **Mediatéka se studovnou** - Studovna slouží ke stejným účelům jako u předchozího typu. Služby se rozšiřují o půjčování knih a studijních materiálů v klasické a digitální formě během vyučování (prezenčně i domů) a minimálně dvakrát týdně o odpolední výpůjční službu. Správu mediatéky se studovnou zajišťuje provozní řád studovny a výpůjční řád.

3. **Studijní a informační centrum školy** – Informační centrum školy (ICS) zajišťuje všechny služby jako mediátka se studovnou. Dále zajišťuje zprostředkování meziknihovní výpůjční služby podle opodstatněných požadavků učitelů i žáků. Podílí se na informatické výchově studentů. Zajišťuje přístup uživatelů k technickým zařízením centra. Studijní a informační centrum školy je rozšířeno o studijní pracovnu pro účely samostatného studia použitelnou jako alternativní učebna pro jednu třídu. Správu zajišťuje provozní řád studovny a výpůjční řád.
4. **Rozšířené studijní a informační centrum školy** – Tento typ pracoviště je oproti ICS rozšířen o víceúčelový sál sloužící jako prostor pro semináře, kurzy, prezentace apod. Správu rozšířeného studijního a informačního centra školy zajišťuje provozní řád studovny a výpůjční řád.

Přehledové tabulky jednotlivých modelů informačních center tvoří přílohu č. 1.

2.3.3 Zdroje financování

Finanční prostředky potřebné na provozování školního informačního centra ve veřejných středních školách můžeme rozdělit do čtyř oblastí:

1. Finanční prostředky na stavební úpravy investičního charakteru a na strojní vybavení (kopírka, projektor, počítač apod.). Jsou hrazeny z investičního fondu. Viz níže.
2. Mzdové prostředky – mzda profesionálního knihovníka, popřípadě peníze na odměny funkcí souvisejících s provozem informačního centra (pomocný personál, administrativní pracovník, ICT pracovník). Hrazeno z prostředků dotace zřizovatele.
3. Provozní prostředky – (např. platba internetu, telefon, opravy, nábytek, energie). Rovněž hrazeno pomocí dotace zřizovatele.
4. Finanční prostředky na učební pomůcky – knihy, CD, DVD, výukové programy apod. Jsou hrazeny pomocí dotace zřizovatele. Viz níže ostatní neinvestiční výdaje.

Při budování a zajišťování provozu školního informačního centra je vhodné uplatňovat vícezdrojové financování. K financování můžeme použít následující zdroje:

- Investiční fond – je vytvářen z odpisů příspěvkové organizace a slouží k financování investiční činnosti školy, tj. rekonstrukce a modernizace, nákup investičního vybavení (do 40 000,- Kč) a programového vybavení (do 60 000,- Kč). Ředitel školy žádá zřizovatele o použití finančních prostředků z tohoto fondu.
- Dotace zřizovatele – je rozdělena účelově do čtyř skupin:
  - a) prostředky na platy
  - b) dohody o provedení práce a dohody o pracovní činnosti
  - c) provozní prostředky
  - d) ostatní neinvestiční výdaje
- Ostatní činnost – příspěvková organizace (škola) může provozovat doplňkovou činnost na základě živnostenského listu. Doplňková činnost se účtuje odděleně od hlavní činnosti. Zisk se může po schválení zřizovatele použít na hlavní činnost školy.
- Projekty a granty – jde o projekty a granty vyhlašované MŠMT, zřizovatelem (krajským úřadem), fondy Evropské unie (např. Evropský sociální fond) apod.
- Ostatní zdroje financování – dary, příspěvky organizací (např. při OA existuje občanské sdružení Rada rodičů při Obchodní akademii Mladá Boleslav) apod.

3 Informační výchova na Obchodní akademii v Mladé Boleslavi

Informační výchova na Obchodní akademii v Mladé Boleslavi neprobíhá systematicky. Náplň, která by byla obsažena v předmětu informační výchova, je v minimální míře obsažena v předmětech český jazyk a literatura (práce s textem – racionální studium textu; základy informatiky – knihovny, technika citování, bibliografické údaje; rétorika), písemná a elektronická komunikace (formální úprava dokumentů) a výpočetní technika (Internet, prezentace informací pomocí výpočetní techniky, informační systémy). Navíc tato témata jsou okrajová a z časových důvodů se očekává, že se s danou problematikou studenti seznámí sami. Tak je tomu v lepším případě. V horším případě je daná problematika vypuštěna bez náhrady úplně.

3.1 Výchozí situace

3.1.1 Charakteristika školy

Obchodní akademie, Vyšší odborná škola ekonomická a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky je, jak už název napovídá, jednou z největších škol v regionu. Zabezpečuje vzdělávání ve středoškolských oborech Obchodní akademie a Ekonomické lyceum. Na Vyšší odborné škole je vyučován obor Finanční řízení v denní i dálkové formě. Na Jazykové škole jsou kromě odpoledních kurzů pořádány i denní jednoleté pomaturitní jazykové kurzy anglického nebo německého jazyka.

Střední školu navštěvuje téměř 500 studentů, vyšší odbornou školu přibližně 250 a jednoleté pomaturitní kurzy asi 20 posluchačů. Výuku zabezpečuje 60 pedagogů. Nepedagogických pracovníků je na škole zaměstnáno 10. Tito všichni dohromady jsou potenciálními uživateli informačního centra školy. Z výše uvedených čísel vyplývá, že se jejich počet pohybuje okolo čísla 800.

Na škole je 6 plně vybavených počítačových učeben (odborné učebny informačních a komunikačních technologií a písemné a elektronické komunikace), 3 učebny

s interaktivními tabulemi typu SmartBoard a kromě toho i 3 učebny vhodné k využívání počítačových projekcí ve výuce (učebny s dataprojektory či vizualizéry). Všechna počítačová pracoviště ve škole jsou připojena k internetu pomocí optické linky přes místního poskytovatele, firmu Dragon. Modernímu technickému vybavení školy je ze strany vedení věnována značná pozornost.

Podíl na rozvoji koncepce informační gramotnosti ve škole kromě vedoucího informačního centra školy mají i ICT koordinátoři. Funkce ICT koordinátora ve škole zajišťují: ICT K1 – manažer (zástupce ředitelky školy), ICT K2 – pedagog (vedoucí předmětové komise informačních a komunikačních technologií), ICT K3 – odborník (správce počítačové sítě).

Studenti školy dosahují na základě výsledků testování Centra pro zjišťování výsledků vzdělávání (CERMAT) srovnatelných výsledků se středními školami. Srovnávací grafy jsou v příloze 5. Těmito grafy bych chtěl jenom dokladovat skutečnost, že výsledky informační gramotnosti studentů OA, VOŠE a JŠ s právem SJZ Mladá Boleslav by se nejspíše nelišily od výsledků na jiných středních školách.

3.1.2 Charakteristika informačního centra OA, VOŠE a JŠ s právem SJZ

Informační centrum (dále IC) na škole existuje od školního roku 1997/1998. Je umístěno ve dvou místnostech třetího patra školy. Prostorově je členěno na studovnu s výpůjčním pultem a knihovnu s internetovými pracovišti.

Co se týká hardwarového vybavení, je v knihovně 6 počítačových pracovišť. Počítače mají procesory s frekvencí 1,6 GHz, operační paměť 1024 MB a LCD monitory. Jsou to jedny z nejlepších PC na škole. Všechny jsou připojeny k internetu. U počítačů jsou sluchátka a k přenášení práce z domova slouží USB porty, do kterých je možno zapojit flash paměti. Disketové, CD ani DVD mechaniky na počítačích pro studenty nejsou. Možnost tiskového výstupu umožňuje laserová tiskárna ovládaná z PC vedoucího. Vedoucí rovněž obsluhuje scanner a jeho počítač umožňuje vypalovat data. K okopírování tištěných materiálů, které není dovoleno vynášet z budovy, slouží kopírka ve druhém patře. Z audiovizuální techniky je v IC

ještě stereofonní minivěž, televize, DVD rekordér, videorekordér, fotoaparát a videokamera. V současné době se často využívá i notebook s dataprojektorem.

Dokumenty jsou evidovány v modulu Knihovna informačního systému Bakaláři. Fond je potom rozdělen na absenční (mimo prostory IC) a prezenční (jen do studovny). Dále je členěn na učitelskou (např. knihy s řešenými příklady) a studentskou část.

Na všech PC je nainstalován operační systém Windows XP a balík kancelářských programů MS Office (Word, Excel, PowerPoint, Access). Dále je na počítačích poměrně dost programů pro práci s internetem: prohlížeče MS Explorer, Mozilla Firefox, programy pro práci s videem Quick Time Player, Windows Media Player, komunikační program ICQ, a většina programů, se kterými přijdou studenti do styku v rámci výuky (Money – program na účtování, OpenOffice – alternativa MS Office, výuka ZAV – psaní všemi deseti, Themen Aktuell - němčina, Zoner Callisto - grafika).

Knihovní fond se skládá ze základních (knihy, periodika) i speciálních (absolventské práce, normy, CD-ROMy, DVD, audiokazety, videokazety) dokumentů. Škola odebírá více než 30 titulů periodik, z nichž převládají noviny a časopisy zaměřené na ekonomiku, právo, účetnictví a školskou problematiku. V menší míře jsou zastoupeny měsíčníky zaměřené na přírodní a ostatní společenské vědy. Z deníků do školy dochází Hospodářské noviny a Boleslavský deník.

Do fondu se investuje každý rok přibližně stejná částka. Přírůstků je však čím dál tím méně. Znepokojivý je rovněž klesající počet výpůjček. Podle mého názoru je to dáno tím, že pro studenty se nenakupují téměř žádné nové dokumenty. Proto ani nemají snahu se po nich poptávat. Dalším možným důvodem je pokles kvality studentů vyšší odborné školy, kteří nemají zájem na sobě pracovat jako jejich předešní kolegové.

Tabulka č. 1 – Stav fondu dle školního roku

Školní rok	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007
Dokumenty celkem k 31. 8.	4 084	4 327	4 650	4 699
Přírůstky	390	243	327	181
Náklady na pořízení knih (v Kč)	37 112	40 362	47 474	35 401
Úbytky	0	0	4	132
Výpůjčky	862	593	431	341

Služby IC

Kromě toho, že IC je šířitelem informací, některé informace i shromažďuje. Šíří především informace krátkodobého charakteru. Což jsou informace kulturní (nové knihy, nástěnky – kalendárium), školské (informace o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, vybavení škol), regionální (informace z Magistrátu města Mladá Boleslav, Krajského úřadu Středočeského kraje) a turistické (školní výlety, nabídky cestovních kanceláří a agentur, příjezdy a odjezdy dopravních prostředků ...). V IC se k dalšímu využití shromažďují a zpracovávají informace o možnostech poskytování grantů a dotací. Vedoucí IC monitoruje a předpřipravuje projekty. Formou klasické výstřižkové služby jsou shromažďovány články, ve kterých se píše o škole. V IC jsou rovněž archivovány fotografie v klasické i elektronické formě pro další prezentaci školy.

Shromažďovány jsou nejen kusé informace, ale i dokumenty, takže vedoucí IC nakupuje a dále zpracovává odborné knihy, CD-ROMy, DVD.

Centrum poskytuje rovněž následující doplňkové služby: nahrávání na video i audio, skenování, vypalování a tisk pro studenty.

Propagační a redakční služby jsou poskytovány v rámci dohod o činnosti a provedení práce. Jedná se o návrh a editaci internetových a intranetových stránek školy a zpracování výročních zpráv školy, školních řádů, předpisů a směrnic.

Vedoucí IC v rámci své činnosti poskytuje odborné konzultace studentům, které se týkají elektronického zpracování dokumentů. Jednou za rok vyškolí zaměstnance

v orientaci na WWW stránkách školy a vyhledávání dokumentů v modulu knihovna informačního systému Bakaláři. Rovněž několikrát poskytl konzultace týkající se činnosti centra vedoucím informačních středisek z ostatních středních škol v Mladé Boleslavi.

Stránky informačního centra, které jsou integrované do stránek školy, průměrně měsíčně navštíví cca 380 lidí (pro srovnání stránky školy navštíví měsíčně cca 5 400 lidí). Odkaz je přímo z titulní strany www.oamb.cz. Obsahují informace o informačním centru, řádech a fondu. Na stránkách není OPAC, ale pouze seznamy knih členěných dle druhů.

Personální zabezpečení

Kvalifikovaný knihovník v IC působí od roku 2003. Do této doby (celých 5 let) se v něm střídali pracovníci na civilní službě, starobní důchodci – bývalí učitelé a dokonce invalidní důchodkyně – pomocná síla z úřadu práce. Žádný z nich neměl sebemenší vztah k dané profesi.

Vedoucí má k dispozici každý týden jiného asistenta z řad studentů třetích ročníků. Ti v IC vykonávají praxi.

Nutná je rovněž spolupráce s ostatními zaměstnanci školy: s účetní (proplácení faktur), hospodářkou (evidence majetku), sekretářkou (spisová a archivní služba). Nejdůležitější je však spolupráce se správcem počítačové sítě. Na jeho schopnostech totiž stojí i padá možnost IC stát se moderním a respektovaným pracovištěm školy.

V neposlední řadě je nutná podpora vedení školy. Bez jeho vstřícnosti a přesvědčení o smyslu nemá cenu informační centrum na škole zakládat.

Úspěchy a neúspěchy

Dle prostor, vybavení hardwarem / softwarem, vybavení AV technikou, evidovaného fondu, nabízených činností a služeb, provozních hodin a personálního zajištění

centrum splňuje třetí model informačních center, tj. informační centrum školy. IC se snaží naplňovat určitou koncepci.

Nedaří se zejména z důvodu nedostatku prostoru sjednotit knihovnu beletrie a naučné literatury do jednoho evidenčního systému. Ze stejného důvodu nemohou být centralizována všechna školou odebíraná periodika, aby byla dostupná co největšímu počtu osob na jednom místě. V současné době je jen minimum časopisů v IC. Většina po doručení do školy je předána přímo učitelům.

Pomalou se odbourává informační bariéra mezi některými pedagogy a informačním centrem. Informační centrum se nijak nepodílí na informační výchově (studenti prvních ročníků obchodní akademie chodí jedenkrát ročně do Knihovny města Mladá Boleslav). Není ani potřebné navázání bližších kontaktů s podobně zaměřenými informačními institucemi regionu např. kvůli meziknihovní výpůjční službě (třeba s knihovnou při Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a Středisku služeb školám, Mladá Boleslav). Rovněž se neprojevuje potřeba získávání informací z databází (ani z on-line archívů periodik, do nichž je díky předplatnému přístup zadarmo) a dosud nikdo nevznesl požadavek na možnost vyhledávání dokumentů přes OPAC.

V neposlední řadě chybí pravidelný příjem na obnovu fondu. Dle mého názoru by měl být nejméně v dvojnásobné výši, než je tomu dosud. IC by potom získalo autonomii v nákupu dokumentů a ne jako dosud, kdy se víceméně nakupují jenom dokumenty pro učitele.

V IC byl nastolen a přetrvává řád, který je podpořen normou Knihovní řád informačního centra. Ten byl vytvořen na základě dokumentu Vzorový knihovní řád a byl upraven dle místních zvyklostí (informační centrum je neveřejná instituce). Hladký chod na pracovišti a pohodlné vyhledávání umožňuje přehledné řazení dokumentů do oborů nebo podle druhů. Základní dokumenty jsou rozříděny do devíti oborů (ekonomie, účetnictví ...); speciální podle druhů (absolventské práce, videokazety ...). Každý obor resp. druh dokumentu má tři písmenkové označení a spolu s přírůstkovým číslem tvoří signaturu (např. EKO/001025 – EKO = obor;

001025 = přírůstkové číslo). Dokumenty jsou potom řazeny na regálech nejprve podle oborů a potom podle přírůstkových čísel vzestupně.

Dále se podařilo zrušit tzv. lokální knihovny v kabinetech jednotlivých učitelů a přesvědčit je o výhodnosti vedení centrální evidence (veškeré odborné informace na jednom místě). Zcela se odboural decentralizovaný nákup, kdy si jednotliví pedagogové zajišťovali literaturu sami. Zabránilo se tak nákupům dokumentů, které jsou již ve fondu obsažené.

3.2 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření probíhalo ve dnech 12.-14. listopadu 2007 ve všech třídách 4. ročníků. Poslední ročník studia byl vybrán záměrně kvůli možnému srovnání dotazovaných s budoucími absolventy kurzů, kteří po jeho absolvování budou studenty 4. ročníků. Samotná výuka bude probíhat ve 3. ročníku.

Testování probíhalo v učebnách písemné a elektronické komunikace, kde studenti měli k dispozici osobní počítač s připojením k internetu. Na vypracování testu měli 45 minut. Internet směli používat pouze v poslední části šetření, která 5 otázkami testovala jejich vyhledávací schopnosti právě na internetu.

Před dotazníkovým šetřením bylo studentům vysvětleno, co mají s jednotlivými částmi dělat a během vyplňování dotazníků jim v případě nejasností byly poskytovány doplňující informace.

Samotný dotazník je možno rozdělit do 3 částí. V první části byly zjišťovány osobní údaje, v druhé 13 otázek testovalo znalosti z informační výchovy a třetí část měla podat informace o praktických schopnostech vyhledávání na internetu. Ukázka dotazníku je přílohou č. 2. Dotazník obsahoval tedy celkem 18 otázek, které byly rozděleny v přibližném poměru, v jakém by měl být v budoucnu vyučován předmět informační výchova. Některé otázky by šly zařadit do více okruhů např. citace dokumentů bude vyučována v informační etice, ale prakticky bude využívána i při psaní odborných komunikátů. Rozložení otázek a jejich ohodnocení v poměru k uvažované hodinové dotaci ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 2 – Rozvržení otázek do testu dle navrhovaných tematických okruhů

Tematický okruh	Hodinová dotace	Počet otázek	Otázky číslo	Počet bodů
Úvod do informační vědy	2	1	1	3
Racionální studium	2	0	0	0
Informační prameny	4	2	2, 3	6
Knihovny	4	2	4, 5	6
Internet	8	6	6, 14, 15, 16, 17, 18	15
Psaní odborného komunikátu	4	2	7, 8	6
Informační etika	4	2	9, 10	6
Komunikační dovednosti	6	3	11, 12, 13	6
Celkem	34	18		48

Maximální hodnota, které mohl student dosáhnout, je tedy rovna 48 bodům. Pro snadnější porozumění a interpretaci výsledků byly dílčí i celkové výsledky přepočítány na procenta (maximum 100 procentních bodů).

Jelikož se jedná o historicky první testování informační gramotnosti na Obchodní akademii v Mladé Boleslavi, nebylo možné srovnání s předchozími výzkumy podobného typu. Procentní body dosažené v průzkumu byly proto srovnávány se stavem ideálním (100 procentních bodů.).

Na počátku testování byla stanovena jedna hlavní hypotéza, která by měla odůvodnit potřebu vzniku předmětu informační výchova. Hypotéza zní následovně:

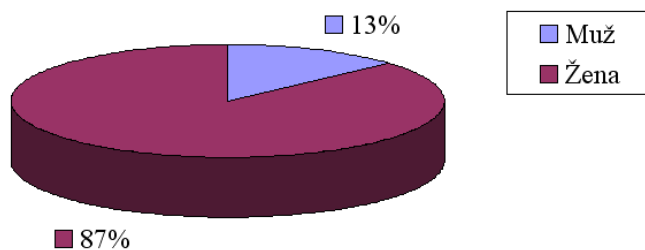
Více než 50 % studentů 4. ročníku Obchodní akademie v Mladé Boleslavi je informačně negramotná. Za informačně gramotného studenta je považován student, který v dotazníkovém šetření dosáhne aspoň 50 procentních bodů.

3.3 Výsledky dotazníkového šetření

3.3.1 Osobní údaje

Pohlaví studentů

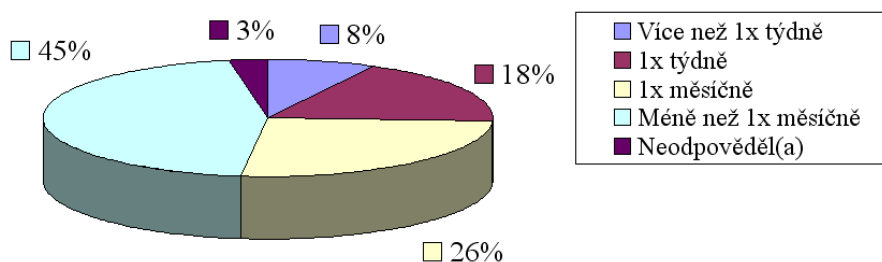
Obecně lze říci, že na středních školách ekonomického typu převládají studentky. Na Obchodní akademii v Mladé Boleslavi tomu není jinak. Průměrně na jednoho studenta připadají více než 4 studentky. Ve školním roce 2007/2008 navštěvovalo 4. ročník 121 studentů (z toho bylo 18 mužského pohlaví). Dotazníkového šetření se zúčastnilo 104 žáků.

Graf č. 1 – Dotazovaní studenti dle pohlaví

Návštěvnost informačního centra školy

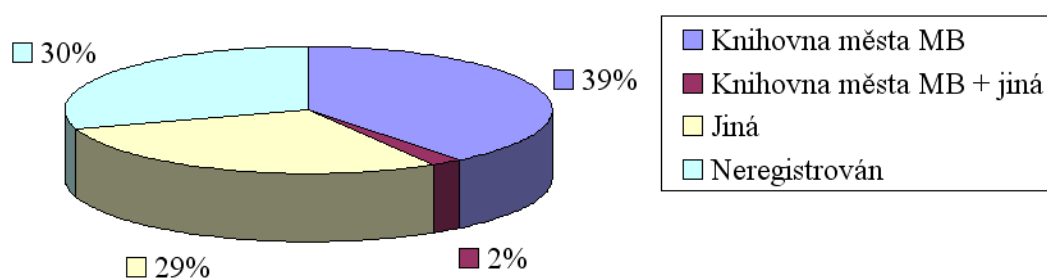
Šetření potvrdilo domněnku, že informační centrum navštěvuje minimálně jedenkrát týdně čtvrtina studentů 4. ročníku. Asi polovina studentů služeb informačního centra nevyužívá (návštěvnost menší než jedenkrát za měsíc). Stejně výsledky platí nejen pro studenty maturitního ročníku, ale i pro ročníky ostatní. Byly totiž vykázány v rámci vlastního hodnocení školy (autoevaluace), která proběhla ve školním roce 2006/2007.

Graf č. 2 – Návštěvnost informačního centra školy

Registrace studentů v knihovnách

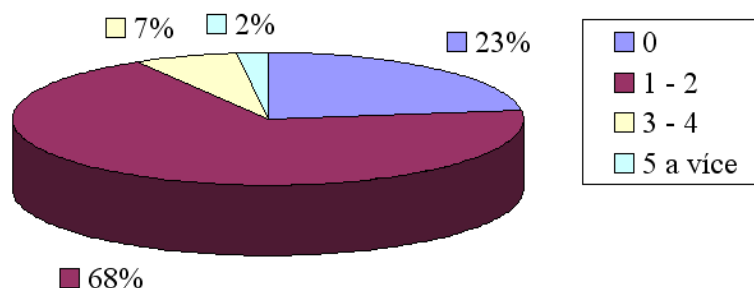
Registrovaným čtenářem nějaké knihovny je 71 % studentů, kteří vyplnili dotazník. Je potěšitelné, že téměř tři čtvrtiny studentů maturitních ročníků jsou registrovány v některé z knihoven. Čtenářem Knihovny města Mladá Boleslav je 43 % respondentů. Ostatní registrovaní čtenáři jsou zapsáni v některé z místních či městských knihoven regionu (Benátky nad Jizerou, Bakov nad Jizerou, Mnichovo Hradiště, Dobruška, Bělá pod Bezdězem, Kněžmost atd.). Dvě studentky jsou dokonce zaregistrovány ve dvou knihovnách.

Graf č. 3 – Registrace studentů v knihovnách

Přečtené knihy za měsíc

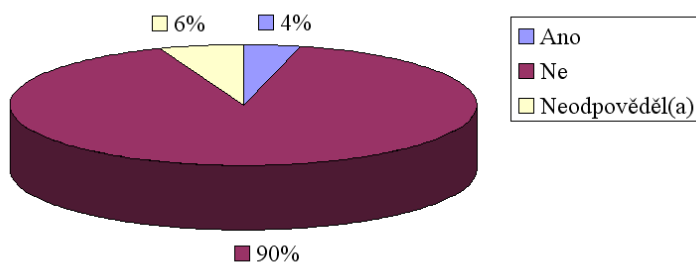
Přibližně stejný počet studentů, kteří jsou zaregistrováni v některé z knihoven, přečte aspoň jednu knihu za měsíc. O třech čtvrtinách respondentů můžeme tedy říct, že jsou čtenáři.

Graf č. 4 – Počet knih přečtených za měsíc

Vlastní webové stránky

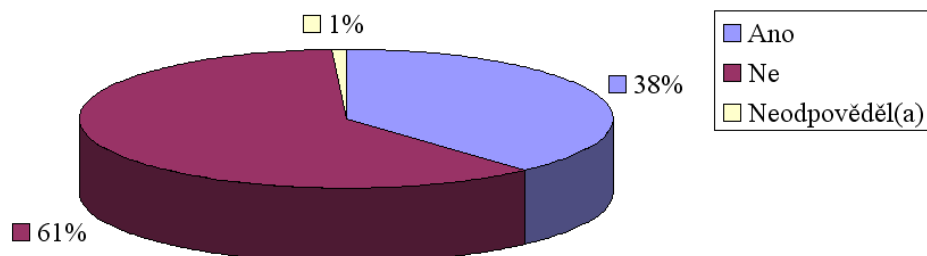
Respondenti měli uvést URL adresu jimi vytvořených stránek. Pouze 4 studenti 4. ročníku mají na internetu umístěné osobní stránky nebo stránky, které sami vytvořili. Praktické znalosti s programováním stránek mají podle šetření pouze 2 studenti, jelikož jedny stránky byly vytvořené pomocí služby eStránky⁸ a jedny pomocí Blog.cz⁹.

Graf č. 5 – Vlastní webové stránky

Chat

Více než třetina respondentů uvedla, že chatuje minimálně třikrát týdně.

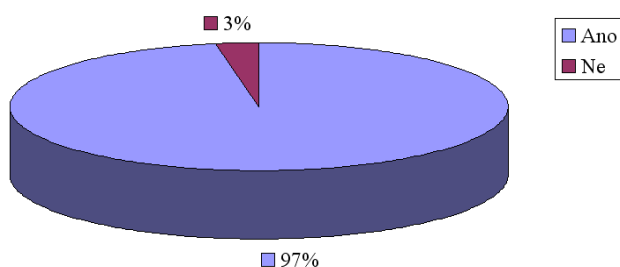
Graf č. 6 - Chatování

Komunikační programy

Pouze 3 studenti ze všech dotazovaných uvedli, že nepoužívají některý z komunikačních programů jako ICQ, Skype, Windows Messenger.

⁸ <http://www.estranky.cz>

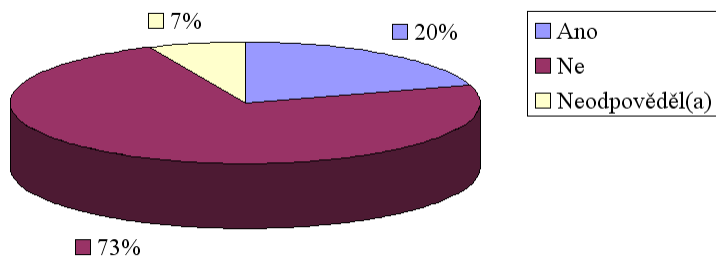
⁹ <http://www.blog.cz>

Graf č. 7 – Používání komunikačních programů

Elektronické konference

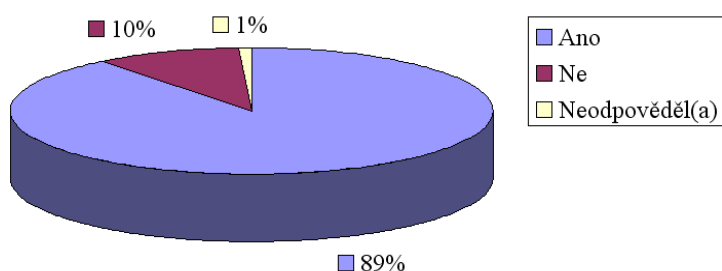
Přestože byl pojem elektronické konference před samotným testováním vysvětlen, sedm studentů nebylo schopno na otázku odpovědět. Pětina dotázaných uvedla, že je zapojena do některé elektronické konference. Na základě pozorování však nejsem přesvědčen, že všichni studenti, kteří odpověděli, že jsou do nějaké konference zapojeni, pochopili, co se pod touto službou internetu myslí.

Graf č. 8 – Zapojení do elektronické konference

Pokračování ve studiu na VŠ

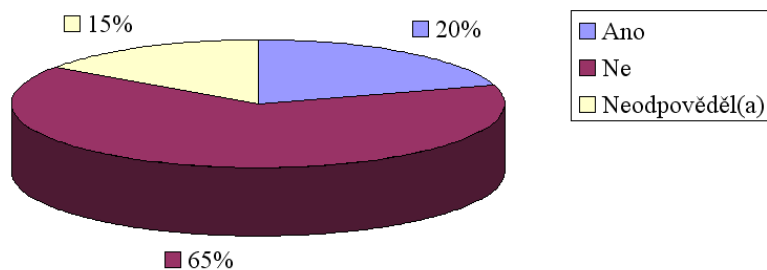
Výzkum potvrdil trend, že drtivá většina dnešních středoškoláků chce pokračovat v dalším studiu na vysoké škole.

Graf č. 9 – Pokračování ve studiu na vysoké škole

Zájem o výuku předmětu informační výchova

Dotaz, zda by studenti chtěli navštěvovat lekce informační výchovy, byl položen až po vyplnění celého dotazníku. Na základě otázek si mohli studenti učinit obrázek o možných tematických okruzích, která by v kurzu mohla být probírána.

Graf č. 10 – Zájem o studium předmětu informační výchova

3.3.2 Výsledky dotazníkového šetření

V každé tabulce je vždy tučně zvýrazněna správná odpověď.

Elektronický podpis

Více než polovina studentů (57 %) věděla, co je to elektronický podpis. Na to, jak často se tento pojem v současné době objevuje v médiích, mohlo podle mého názoru být toto číslo větší.

Tabulka č. 3 – Odpovědi na otázku elektronický podpis

Elektronický podpis je	Počet odpovědí	Procent
a) naskenovaný podpis vytvořený vlastní rukou autora	36	35
b) elektronické identifikační údaje autora elektronického dokumentu	60	57
c) podpis vytištěný elektronickým zařízením, např. laserovou tiskárnou	5	5
d) podpis odeslaný faxem	2	2
Neodpověděl(a)	1	1

Bibliografické údaje

V této otázce se drtivá většina studentů (78 %) nenechala zmást pojmy biografie a bibliografie a odpověděla správně.

Tabulka č. 4 – Odpovědi na otázku bibliografické údaje

Bibliografické údaje obsahují	Počet odpovědí	Procent
a) příjmení a jméno autora, název, místo a rok vydání, počet stran	82	78
b) životopisná data autora	13	13
c) výtah (konspekt) z publikovaného textu	9	9

Sekundární informační prameny

Nejčastější odpověď na tuto otázku správná (43 % studentů zakroužkovalo správnou odpověď), nicméně více než polovina respondentů nevěděla, co to jsou sekundární informační prameny.

Tabulka č. 5 – Odpovědi na otázku sekundární informační prameny

Sekundární informační prameny jsou	Počet odpovědí	Procent
a) knihy, časopis, noviny	28	27
b) katalogy knihoven, bibliografie, nakladatelské katalogy	45	43
c) dokumenty, které nelze získat v běžné distribuci	31	30

Povinný výtisk

Tato otázka byla zařazena do testování, jelikož na povinném výtisku bývají zakládány národní bibliografie. Národní bibliografie by měly být probírány v tematickém okruhu, který se věnuje informačním pramenům. Jsem si vědom, že studenti se s odpovědí na tuto otázku v žádném ze studovaných předmětů, nesetkali, proto ani nepřekvapí, že většina odpovědí byla špatná. Správně odpovědělo 31 % respondentů.

Tabulka č. 6 – Odpovědi na otázku povinný výtisk

Povinný výtisk: Zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, příkazuje vydavatelům bezplatně, na svůj náklad do 30 dnů odevzdat:	Počet odpovědí	Procent
a) celkem 5 výtisků: 2 výtisky Národní knihovně ČR, 1 výtisk Moravské zemské knihovně v Brně, Státní vědecké knihovně v Olomouci, 1 regionální povinný výtisk místně příslušné státní vědecké knihovně podle sídla vydavatele	32	31
b) celkem 3 výtisky: 1 výtisk Národní knihovně ČR, 1 výtisk Moravské zemské knihovně v Brně, 1 regionální povinný výtisk místně příslušné státní vědecké knihovně podle sídla vydavatele	51	48
c) celkem 15 výtisků: 2 výtisky Národní knihovně	13	13

ČR, 1 výtisk každé státní vědecké knihovně (13 krajů bez hl. města Prahy)		
Neodpověděl(a)	8	8

Systematický katalog

Další otázka z knihovnické oblasti. S tímto pojmem se, na rozdíl od předchozí otázky, již studenti ve své praxi (v knihovně) či studiu setkat měli. Překvapí proto opět méně než 50% úspěšnost. Pouze 44 studentů vědělo, jak jsou dokumenty v systematickém katalogu řazeny.

Tabulka č. 7 – Odpovědi na otázku systematický katalog

V systematickém katalogu jsou dokumenty řazeny	Počet odpovědí	Procent
a) abecedně dle příjmení autorů	46	44
b) podle vědních oborů (např. 10 skupin oborů podle mezinárodního desetinného třídění)	44	42
c) podle obsahovaných hesel, podle nadřazených a podřazených pojmů (např. tezaurus)	13	13
Neodpověděl(a)	1	1

Zadání vyhledávacího dotazu - teorie

Doslova zklamáním byla pro mě odpověď na tuto otázku. Otázka se totiž objevila v testování CERMAT – Maturita nanečisto 2007. Pochybuji, že studenti loňských 4. ročníků byly v odpovědi na tuto otázku úspěšnější. Učitelé měli studenty současných 4. ročníků na podobný typ otázky připravit. Pokud by to ve svém výkladu zmínili, domnívám se, že více než pouhých 14 % by odpovědělo správně. Výsledek možná již tak nepřekvapí v souvislosti s praktickou částí testování, a to vyhledávání na internetu.

Tabulka č. 8 – Odpovědi na otázku kolik dokumentů najde vyhledavač

Na které zadání najde vyhledávač NEJMÉNĚ odkazů	Počet odpovědí	Procent
a) Jan Amos Komenský	12	12
b) „Jan Amos Komenský“	15	14
c) Jan „Amos Komenský“	28	27
d) „Jan Amos“ Komenský	46	44
Neodpověděl(a)	3	3

Referát

Nejčastější odpověď na tuto otázku byla správná. Téměř polovina studentů (48 %) poznala popis slohového útvaru, který je nejvíce využíván při tvorbě odborných komunikátů. Nicméně většina odpovědí byla špatná. Třetina studentů se nechala zmást popisem reportáže.

Tabulka č. 9 – Odpovědi na otázku referát

Referát je	Počet odpovědí	Procent
a) shrnutí závěrů	18	17
b) názorový spor	1	1
c) útvar informující o zajímavých místech, provozech na základě přímého styku s nimi	33	32
d) hodnotící zpráva, přednáška o veřejných otázkách nebo vědecké problematice	50	48
Neodpověděl(a)	2	2

Rešerše

Cherches la femme - za vším hledej ženu, nikoli však na Obchodní akademii v Mladé Boleslavi. Pouze necelá čtvrtina (22 %) respondentů věděla, co je to rešerše. Jeden z dalších nemilých překvapivých výsledků dotazníkového šetření.

Tabulka č. 10 – Odpovědi na otázku rešerše

Rešerše je	Počet odpovědí	Procent
a) zpracování informací	13	13
b) vyhledání informací	23	22
c) třídění informací	47	45
d) odborné ošetřování historických dokumentů	15	14
Nedopověděl(a)	6	6

Netiketa

První ze dvou otázek týkající se informační etiky. Odpověď studentům nečinila větší problém, neboť 75 % odpovědělo správně. Nižší dvoubodové hodnocení této otázky z tohoto tématu vyvažovala druhá praktická otázka, ve které studenti měli bez nápovědy vytvořit bibliografickou citaci. Otázka byla ohodnocena čtyřmi body.

Tabulka č. 11 – Odpovědi na otázku netiketa

Netiketa je	Počet odpovědí	Procent
a) pomyslná sbírka pravidel a zásad, která by se měla dodržovat v internetovém světě	79	75
b) označení síťové topologie	8	8
c) terminologie, která se používá v prostředí internetu	13	12
Neodpověděl(a)	5	5

Bibliografická citace knihy

Jediná z otázek dotazníkového šetření, kdy studenti neměli na výběr žádnou z nabízených možností.

Zadání: *Kniha má název „Novináři nejsou zlí“ a podnázev „Mediální rukověť pro neziskové organizace“.* Napsali ji Marek Šálek a Tomáš Feřtek. Vydala ji Nadace VIA v Praze v roce 2001. Kniha má 94 stran a byla vydána poprvé.

Správně neodcitoval **žádný ze 104 dotazovaných studentů.**

Z odpovědí je patrné, že citování je v současné době v rámci výuky opomíjeno vůbec. Nutno podotknout, že aspoň 34 studentů vědělo, že údaje o autorství předcházejí názvovým údajům.

Prezentace informací

Všichni studenti, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, ve 3. ročníku prezentovali svoje ročníkové práce. Měli tedy již vědět, jak veliké by mělo být písmo, aby bylo dobře vidět při prezentování pomocí dataprojektoru. Pouhých 10 % studentů vědělo správnou odpověď. Většinu nejspíše zmátla nabídka velikosti 12 pt, která je typická pro textové editory.

Tabulka č. 12 – Odpovědi na otázku velikost písma při prezentaci

Velikost písma, které použijeme v prezentaci, by neměla být menší než	Počet odpovědí	Procent
a) 28 pt	10	10
b) 20 pt	23	22

c) 12 pt	66	63
d) 40 pt	3	3
Neodpověděl(a)	2	2

Práce s textem

Opět jedna z otázek, která byla použita v minulých letech v CERMAT – Maturita nanečisto. Tentokrát se studenti nenechali zmást - bez mála tři čtvrtiny věděly správnou odpověď.

Tabulka č. 13 – Odpovědi na otázku způsoby vyznačení v textu

Jaký způsob by se v textu nikdy neměl použít pro vyznačení?	Počet odpovědí	Procent
a) jiná barva písma	23	22
b) tučné písmo	1	1
c) kurzíva	3	3
d) jiný typ písma (font)	75	72
Neodpověděl(a)	2	2

Neverbální komunikace

Poslední otázku z tematického okruhu komunikačních dovedností zodpovědělo správně pouze 30 studentů.

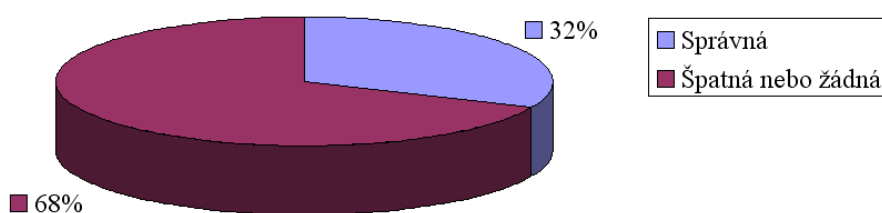
Tabulka č. 14 – Odpovědi na otázku neverbální komunikace

Haptika je v neverbální komunikaci označení pro	Počet odpovědí	Procent
a) posunky	32	30
b) dotyky	30	29
c) výraz tváře	13	13
d) vzdálenost mezi komunikanty	23	22
Neodpověděl(a)	6	6

3.3.3 Vyhledávání na internetu

Jednoduchý vyhledávací dotaz v knihovním katalogu

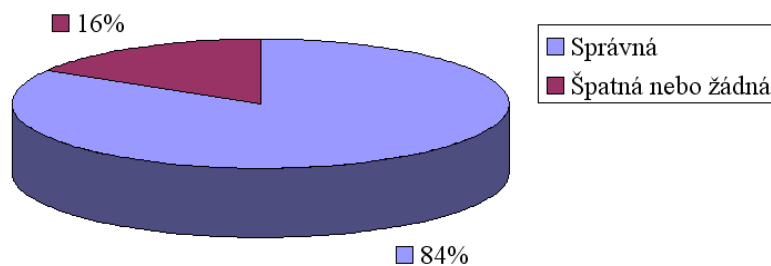
První vyhledávací dotaz se zaměřil na vyhledávání v katalogu Knihovny města Mladá Boleslav. Studenti měli zjistit, kolik knihovních jednotek Babičky od Boženy Němcové se nachází v katalogu. Studenti, kteří jsou registrováni v této knihovně by měli být v relativní výhodě, neboť stejné vyhledávací rozhraní jako na internetu naleznou přímo v knihovně. Minimální výhodou mohla být znalost internetových stránek knihovny. Třetina studentů si s dotazem poradila. Nejčastější špatná odpověď 20 vede k názoru, že vyhledané záznamy jsou zobrazovány po dvaceti.

Graf č. 11 – Jednoduchý vyhledávací dotaz v knihovním katalogu

Vyhledání dopravního spojení

Studenti měli nalézt poslední autobusový spoj, který odjíždí v den vyplňování dotazníku z Prahy – Černého Mostu do Mladé Boleslavi. Studentům nebylo řečeno přímo, jestli mají vyhledávat spojení s přestupy nebo bez, ale bylo jim naznačeno, že z logiky věci v podstatě každý cestující, který odjede z Prahy – Černého Mostu ve 23:59 některým autobusem, může někdy s několika přestupy dorazit do Mladé Boleslavi. Vyhledávání dopravních spojení patří mezi jedny z nejfrekventovanějších vyhledávání, proto ani nepřekvapilo 84 % správných odpovědí.

Graf č. 12 – Vyhledání dopravního spojení

Vyhledání ekonomických údajů

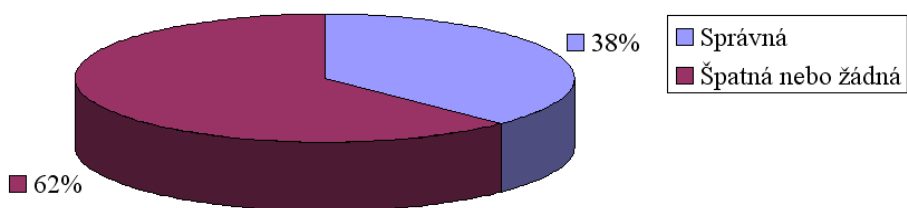
Soubor otázek týkající se nejaktuálnějších makroekonomických údajů. Studenti měli nalézt nejnovější údaje inflace, nezaměstnanosti a hrubého domácího produktu. Měli uvést i přesnou adresu stránek, kde dané údaje našli. Předpokladem vyhledávání nebylo zadat správnou formulaci dotazu do vyhledávacího pole některého z vyhledávačů, ale uvědomit si, že v České republice existuje nějaká instituce, která se sběrem takovýchto údajů zabývá. Na stránkách této instituce potom vyhledat konkrétní čísla.

Definice otázky však nevedla k jednoznačnému závěru. Nešlo říci, že právě jedno číslo nebylo správné. Navíc na webových stránkách Českého statistického úřadu nebyly nejnovější údaje. Někteří studenti našli ještě aktuálnější. Za správné byly pokládány následující odpovědi:

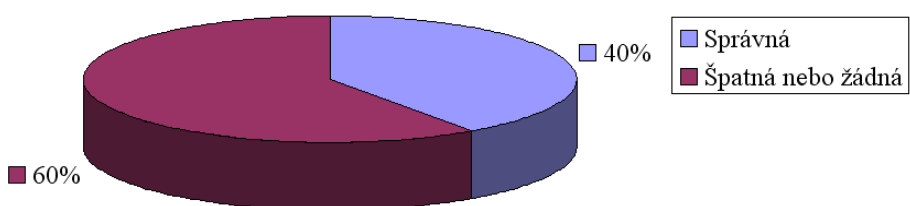
- *Inflace:* 4 % (*index spotřebitelských cen*), 2,2 % (*míra inflace*)
- 8. 11. 2007
- *Nezaměstnanost:* 6,4 % k 31. 7. 2007 (372 759 lidí), 5,2 % za 3. čtvrtletí 2007 podle metody ILO (266,7 tis. lidí),
6,2 % k 30. 9. 2007 (364 978 lidí)*,
5,8 % k 31. 10. 2007 (348 842 lidí)*
- *HDP* růst o 6 % (za 2. čtvrtletí 2007) – zveřejněno 7. 9. 2007

Nejnovější údaje šlo nalézt na stránkách Českého statistického úřadu (<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/aktualniinformace>) na stránkách Euroekonom (<http://www.euroekonom.cz>). Nejnovější míru nezaměstnanosti (údaje jsou označeny *) navíc ještě na serveru Finance (<http://www.finance.cz/ekonomika/prace/nezamestnanost/>) a Ministerstva práce a sociálních věcí (<http://www.mpsv.cz/cs/4681>).

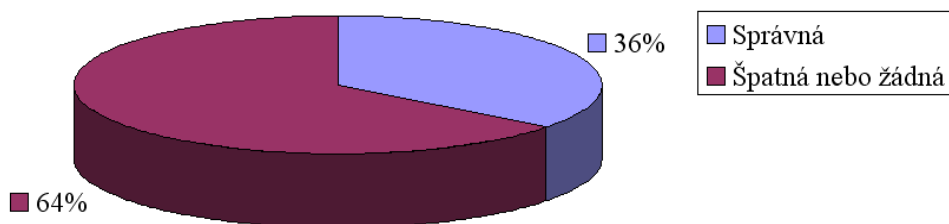
Správnou odpověď našla více než třetina respondentů na každý makroekonomický údaj.

Graf č. 13 - Inflace

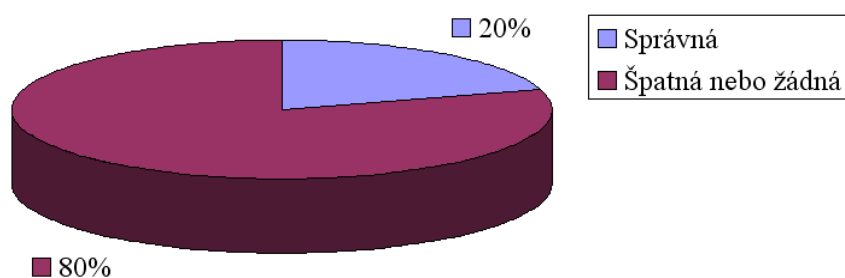
Graf č. 14 - Nezaměstnanost

Graf č. 15 - Hrubý domácí produkt

Aktuální znění živnostenského zákona

Zdánlivě triviální otázka. Není problém do jakéhokoli vyhledávače napsat živnostenský zákon. Otázkou však je, který vyhledaný dokument je aktuální. Studenti měli opět napsat přesnou adresu, kde si myslí, že se nachází aktuální znění živnostenského zákona. Potvrdilo se, že záznam, který vyhledavač vyhodnotí na daný dotaz jako nejrelevantnější a umístí ho na prvním místě, nemusí být také nejsprávnější. Nejčastější odpovědí byla stránka <http://www.webset.cz/zivnostensky.htm>, na které však chyběla aktualizace ve znění zákona č. 160/2007 Sb. (účinnost od 7. června 2007).

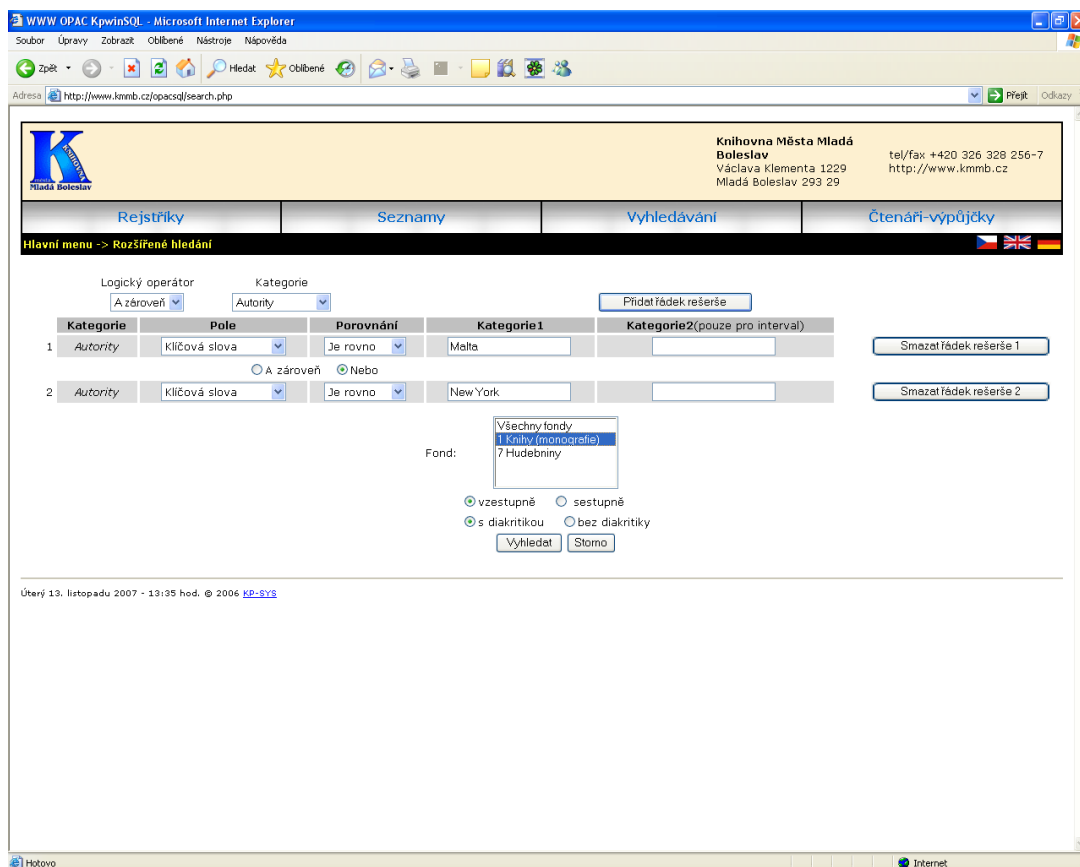
Graf č. 16 – Aktuální znění živnostenského zákona

Kombinovaný vyhledávací dotaz v knihovním katalogu

Poslední vyhledávací dotaz nasměroval studenty zpátky na stránky Knihovny města Mladá Boleslav. V katalogu knihovny měli vyhledat, v kolika odborných knihách se píše o New Yorku nebo státu Malta. Úkol byl zadaný tak, aby na základě výsledků (uvedených čísel) šlo určit, jakým způsobem studenti při vyhledávání postupovali.

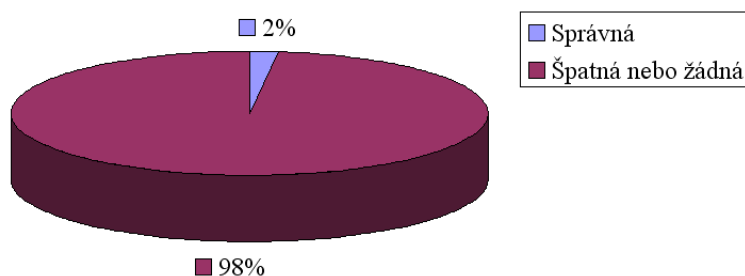
Respondenti měli volit rozšířené vyhledávání, kde měli zkombinovat dva řádky rešerše pomocí logického operátoru *nebo*. Ve vyhledávacích polích měli zadat klíčová slova, a jelikož měli nalézt pouze odborné knihy, bylo třeba zaškrtnout v políčku fond 1. *Knihy (monografie)*. Správný postup je naznačen na obrázku č. 4.

Obrázek č. 4 – Rozšířené vyhledávání v knihovním katalogu

Ke správnému výsledku se dobrali pouze 2 respondenti. Jako nejčastější chybný výsledek se objevil počet 16, a to u 33 studentů. K takovému závěru studenti došli, pokud vyhledávali v jednoduchém vyhledávacím rozhraní a vyhledané výsledky sečetli.

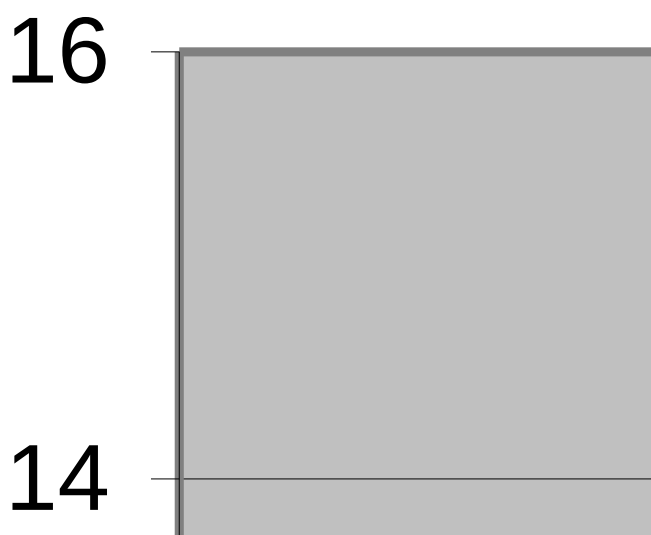

Graf č. 17 – Kombinovaný vyhledávací dotaz v knihovním katalogu

3.3.4 Celkové výsledky

Cílem dotazníkového šetření bylo na základě vytčené hypotézy odůvodnit potřebu většího zapojení informačního centra školy do vyučovacího procesu. Tím by měl být nepovinný volitelný předmět informační výchova vyučovaný ve 3. ročníku. Očekávání bylo následující: více než polovina dotazovaných studentů (52 studentů) nezíská více než polovinu z celkového počtu bodů (25 a více).

Jak je patrné ze sloupcového grafu č. 30, výsledky šetření se rozprostřely do téměř dokonalé Gaussovy křivky. Průměrně studenti dosáhli 18,58 bodů, což představuje 38,7 % ideálního stavu (48 bodů = 100 %). Šestnáct studentů získalo 18 bodů ze 48 možných. Nejčastější dosaženou hodnotou (modus) je tedy 18 bodů. Střední hodnota (medián), která má nad i pod sebou stejný počet jednotlivých měřených hodnot, je rovněž 18. Tyto výsledky **potvrzují hypotézu, že více než 50 % studentů 4. ročníku Obchodní akademie v Mladé Boleslavi je na základě dotazníkového šetření informačně negramotná.** Hranici informační gramotnosti stanovenou hypotézou překročilo pouze 10 studentů ze 104 testovaných.

Graf č. 18 – Počty studentů dle počtu dosažených bodů

Dotazníkové šetření poskytlo nejen celkové, ale i dílčí výsledky, které nabídlý srovnání dle jednotlivých skupin uživatelů. Některé výsledky informují o způsobech informačního chování respondentů.

Výsledky dle pohlaví

Muži dosáhli průměrného výsledku 20,71 bodů (index 43,1 %), ženy potom 18,24 bodů (index 38 %). Na základě těchto více než 5% rozdílu lze říci, že **muži v dotazníkovém šetření dosáhli lepších výsledků než ženy**. Výsledek je ale zkreslen více než 6x menším počtem dotazovaných mužů (14 respondentů) než žen (90 respondentek).

Výsledky dle návštěvnosti IC

Studenti, kteří uvedli, že informační centrum školy navštěvují více než 1x týdně dosáhli 44,27 % z celkového počtu bodů. Ti, co uvedli, že navštěvují centrum 1x týdně dosáhli 41,13 %, ti, kteří zaškrtnli 1x měsíčně získali 38,04 %. Studenti, pro které by školní informační centrum nemuselo existovat (ICS navštěvují méně než 1x měsíčně) dosáhli na 36,92 %. Z výsledků je patrné, že existuje rozdíl (více než 7 %) mezi studenty, kteří IC navštěvují pravidelně a mezi těmi, kteří ho nenavštěvují vůbec. **Studenti, kteří navštěvují IC více než 1x týdně dosáhli kvalitativně lepších výsledků než studenti, kteří IC navštěvují méně než 1x měsíčně**. Výsledek může být opět zkreslen lišícím se počtem respondentů, kteří hovoří v neprospěch těch, kteří uvedli, že informační centrum navštěvují méně než 1x měsíčně. Tuto alternativu totiž zaškrtnlo téměř 6x více studentů (48 respondentů) než těch, co uvedli, že IC navštěvují více než 1x týdně (8 respondentů).

Výsledky dle registrace studentů v knihovnách

Podobně jako u vlivu četnosti návštěv informačního centra školy na dosažené výsledky, se nabízela alternativa, že registrovaní studenti dosáhnou lepších výsledků než neregistrovaní. Navíc registrace v Knihovně města Mladá Boleslav mohla být

hypotetickou výhodou, neboť uživatelé této knihovny mohli uplatnit znalost vyhledávání v elektronickém katalogu této knihovny.

Výsledky dosažených procentních bodů dle registrace v některé z knihoven jsou následující: registrován v některé z knihoven 38,56 %, neregistrován v žádné knihovně 39 %. Procentuální rozdíl ve výši necelého 0,5 % je nevýznamný, proto lze říci, že registrovaní i neregistrovaní studenti dosáhli stejných výsledků. **Registrace v některé z knihoven neměla vliv na výsledky dotazníkového šetření.**

Vyhledávání v knihovním katalogu městské knihovny se týkaly 2 otázky. První správně zodpovědělo 32 % respondentů a na druhou pouhá 2 %. Ve výhodě mohli být uživatelé Knihovny města Mladá Boleslav, kteří mohli být při registraci seznámeni s fungováním elektronického katalogu. Čtyřicet tři studenti uvedli, že jsou registrovanými čtenáři Knihovny města Mladá Boleslav. Dvanáct z těchto studentů, což je 27,9 %, odpovědělo správně na první dotaz týkající se vyhledávání v katalogu. Výsledek studentů navštěvujících jinou nebo žádnou knihovnu byl lepší. Správně zodpovědělo 21 z 61 respondentů, což je 34,42 %. Na druhý dotaz odpověděly správně pouze 2 respondentky. Obě jsou registrovanými čtenářkami mladoboleslavské knihovny. Jejich odpověď lze však pokládat za náhodnou, neboť na první z dotazů do knihovního katalogu odpověděly špatně a tudíž nelze předpokládat, že by ovládaly vyhledávání v elektronickém knihovním katalogu. **Nebylo proto prokázáno, že by registrace v Knihovně města Mladá Boleslav byla výhodou při vyhledávání v katalogu této knihovny.**

Výsledky dle přečtených knih za měsíc

Další z překvapivých zjištění, které šetření prokázalo: **počet přečtených knih za měsíc nemá vliv na dosažené výsledky.** Studenti, kteří uvedli, že nečtou, totiž dosáhli lepších výsledků (40,1 %) než ti, kteří přečtou 1-2 knihy (38,88 %), 3-4 knihy (33,04 %) a 5 více knih (35,42 %) za měsíc. Rozdíl v uvedených číslech by opět zmírnil větší počet respondentů, jež měsíčně přečtou 3 a více knih.

Výsledky dle doby strávené při chatování

Studenti, kteří uvedli, že chatují minimálně 3x týdně (40,52 %), dosáhli nepatrně lepších výsledků než ti, kteří nechatují tak často (37,7 %). **Nelze prokázat nějaký vliv chatování na výsledky dotazníkového šetření.**

Výsledky dle zapojení do elektronických konferencí

Podobné závěry můžeme učinit i o vlivu zapojení do elektronických konferencí. **Není fakticky žádný rozdíl** mezi studenty, kteří o sobě tvrdí, že jsou zapojeni do nějaké elektronické konference (38,19 %) a těmi, kteří zapojeni nejsou (39,13 %).

Výsledky dle potenciálního studia na VŠ

Rovněž téměř **shodné jsou výsledky** studentů, kteří chtějí pokračovat ve studiu na vysoké škole (38,69 %) a těmi, kteří ve studiu pokračovat nechtějí (39,79 %).

Výsledky dle zájmu o výuku informační výchovy

Shodné jsou i výsledky potenciálních uchazečů o studium předmětu informační výchova. Zájemci dosáhli 39,98 % bodů, odpůrci 38,93 % a nerozhodnutí 36,06 %.

4 Případová studie předmětu informační výchova na střední škole

4.1 Informační výchova ve vzdělávací soustavě

Informační výchova bývá definována jako vzdělávání uživatelů informací pro využívání služeb informačních institucí včetně využívání automatických informačních systémů.

Zatímco informatika je předmět orientovaný na výuku práce s počítači, informační výchova se týká spíše přípravy na život v globální informační společnosti. Dnes by informační výchova měla být za pomoci všech učitelů integrována ve všech předmětech na všech školách. Například z výše uveřejněného dotazníkového šetření však víme, že tomu tak není. Neděje se tomu právě z toho důvodu, že většina učitelů považuje obecné znalosti z oblasti práce s informacemi většině studentů za již odněkud známé (ze základní školy, z jiných předmětů, z dosavadních zkušeností), a proto jim nevěnují patřičnou pozornost. V hodinách je dávana přednost jiným, dle učitelů náročnějším tématům a na samotných studentech je potom, aby „triviální znalosti“ si doplnily ve svém volném čase.

V následujících podkapitolách uvádím, jaké znalosti z informační výchovy by studenti měli obsáhnout od základních po vysoké školy. Kapitoly o práci s informacemi na základních a vysokých školách zde uvádím, protože informatická výchova na druhém stupni škol, tj. na školách středních, na něco musí navazovat a v něco by měla vyústit či někam by měla pokračovat. Z důvodu zaměření této práce největší prostor věnuji informační výchově na středních školách.

4.1.1 Informační výchova na základních školách

Děti začínají žít ve světě informací ještě dříve než usednou do školních lavic. První impulzy informační výchovy (informace z četby pohádek rodiči, z prohlížení leporel, z rozhlasu a televize atd.) získávají již v předškolním věku.

Cílevědomá práce s informacemi však začíná až od první třídy základní školy. V prvním a druhém ročníku by žák měl získat kladný vztah k četbě, knihovně a knize. Z knih potom především k učebnici, v té době pro něho nejdůležitějšímu hmotnému nosiči odborných informací. Měl by se naučit dobře číst a psát. Počínaje třetím ročníkem začíná vlastní informační výchova. Ta spočívá v orientaci žáka zejména v tištěných informačních pramenech (obsah, předmluva, záložky) a práci s textem (osnova – sled děje). Přibližně od devíti let by si žáci měli vést kartotéku o přečtených knihách (autor, název knihy, místo vydání a nakladatele, rok a počet stran) či čtenářský deník. Samozřejmě vše ve zjednodušené podobě, s cílem je k četbě nenásilnou formou přivést, nikoliv od ní odradit. Přibližně od čtvrté třídy by žáci měli začít chápat odborný text, měli by dovést pracovat s encyklopediemi, výkladovými a jinými slovníky a s příručkami.

Na přelomu prvního a druhého stupně žáci začínají získávat dovednosti práce s informačními a komunikačními technologiemi. Nově je dle Rámcového učebního plánu pro základní vzdělávání výuce informačních a komunikačních technologií vyčleněna minimálně jedna hodina na prvním stupni a jedna hodina na druhém stupni. Hodiny navíc mohou být pak čerpány z disponibilní časové dotace. S nástupem výuky výpočetní techniky dochází k rozšíření zdrojů informací o digitální dokumenty. Vlastní práce s informacemi na druhém stupni základních škol začíná informacemi o katalogích (jmenný, předmětový, věcný). Od šesté třídy by měli být žáci schopni přednést jednoduchý odborný komunikát, zpravidla referát. Informační vzdělávání na základní škole by mělo být v posledních ročnících završeno dovedností práce s odbornými časopisy (úměrnými jejich mentálnímu věku) a založením si osobní dokumentace (osobní knihovnička, složka vypracovaných referátů, od dřívějšíka vedená čtenářská kartotéka či čtenářský deník).

4.1.2 Informační výchova na středních školách

Přechodem žáků ze školy základní na školy střední dochází v informační výchově středoškoláků ke kvalitativní změně. Jestliže informatická výchova na základní škole byla primárně zaměřena na práci s primárními dokumenty, pak se na střední škole těžiště přesouvá na dokumenty sekundární. Měla by být dále rozvíjena práce

s katalogy věcnými (předmětovým, systematickým – Mezinárodní desetinné třídění). Studenti by měli být schopni co nejhutnějšího vyjadřování informačních potřeb a jejich překladu do řeči určitého předmětového katalogu (překlad z běžné řeči do řeči hesel). Měli by dovést srovnat nalezené informace o primárních dokumentech a zhodnotit je z hlediska čerstvosti-zastaralosti, věcnosti-nevěcnosti vzhledem k zadanému úkolu, rozsahu apod.). Dále by měli umět vysvětlit rozdíl mezi rešeršemi a bibliografiemi a měli by být schopni sestavit soupis literatury k určitému tématu. Od toho je již kousek k vytvoření vlastního komunikátu, kterými by středoškolští studenti měli být úkolováni více než žáci základních škol. Samozřejmě nároky na kvalitativní a kvantitativní úroveň těchto prací by měli být vyšší.

Jiří Sedlák (Sedlák, 1996, s. 52-53) uvádí následující čtyřkrokový informatický algoritmus, který by mohl nalézt uplatnění zejména na středních odborných školách. Prvním krokem je **styk s informačními institucemi**. Student by měl načerpat informace, kde všude je možné získat informační zdroje (knihovny, informační střediska, veletrhy, odborné konference, sympózia a semináře, konzultace s odborníky aj.) a činností informačních institucí v okolí studenta. Druhým krokem je **využívání sekundárních dokumentů**. Obzory studenta by se měly rozšířit o informace o cenných sekundárních pramenech – jako current contents, preprintech, referátových časopisech aj. Třetí krok algoritmu spočívá ve **studiu a zpracování primárních dokumentů**. Studenti by měli získat povědomí i o netradičních speciálních dokumentech – jako normativní, patentové a firemní literatuře. Měli by umět seřadit dokumenty podle aktuálnosti nabízených dat a uvědomit si v jakém pořadí budou studovat primární dokumenty, pokud před nimi bude stát úkol neznámého typu. Studenti by měli být vedeni ke zpracování záznamů do osobní dokumentace. Již z dřívějšíka vytvářená kartotéka by mohla být rozšiřována například o záznamy o informačních institucích. Posledním čtvrtým krokem je **tvorba komunikátů**. Celý informatický algoritmus je završen tvorbou odborného komunikátu (např. maturitní práce, práce zpracované v rámci Středoškolské odborné činnosti apod.), jemuž předchází znalost příslušných norem, které souvisí s tvorbou odborných textů.

V oblasti středoškolského vzdělávání dosud došlo k několika pokusům integrovat informační výchovu do učebních plánů či jen do učebních osnov některých předmětů. Jedná se však o projekty, které nejsou organizované a vznikají především z aktivity nadšenců pro informační vzdělávání, ať již to jsou učitelé nebo knihovníci. Na Obchodní akademii v Táboře¹⁰ se o to, v rámci tvorby diplomové práce, pokusila Martina Pfeiferová (Pfeiferová, 2005). Na Obchodní akademii a Vyšší odborné škole Valašské Meziříčí¹¹ se školní informační centrum do výuky snaží integrovat Mgr. Milena Medková.

Informační výchova v pedagogických dokumentech pro SOŠ

Informační výchova by dnes měla být integrována, když ne do všech, tak aspoň do většiny předmětů vyučovaných na střední škole. Integraci do osnov jednotlivých předmětů řeší pedagogické dokumenty daných studijních oborů schválených MŠMT. Náplň uvažovaného předmětu informační výchova na střední škole je přímo uváděna v učebních osnovách českého jazyka a literatury, informačních a komunikačních technologií a občanské výchovy.

Český jazyk a literatura

Největší prostor je náplni předmětu informační výchova věnován v Učební osnově předmětu český jazyk a literatura pro střední odborné školy a čtyřleté studijní obory středních odborných učilišť, kterou schválilo MŠMT dne 19. 7. 1999, č. j. 25625/99-22 s platností od 1. září 1999 počínaje prvním ročníkem (Národní ústav odborného vzdělávání, 1999). V kapitole 1.2 Výchovné a vzdělávací cíle se informačnímu vzdělávání věnují, z celkových sedmi bodů, body dva. V bodě B se píše:

Žák chápe význam kultury osobního projevu pro společenské a pracovní uplatnění. Je seznámen s technikou mluveného slova. Je seznámen s emocionální a emotivní stránkou mluveného slova. Je seznámen s hlavními slohovými postupy veřejného

---

¹⁰ <http://www.oatabor.cz>

¹¹ <http://www.oavm.cz>

projevu a jejich specifiky, se základními postupy v běžné komunikaci. Chápe pojem jazyková a řečová kultura.

- Umí vysvětlit rozdíl mezi psaným a mluveným projevem, mezi monologem a dialogem,
- umí navázat kontakt a hovořit s osobami různého věku a postavení,
- dovede prezentovat sám sebe a naslouchat druhému,
- dovede vhodně argumentovat a obhájit své stanovisko,
- vyjadřuje se jasně a srozumitelně,
- dbá na svůj vzhled a na zvukovou stránku svého projevu,
- samostatně stylizuje veřejný projev ve vhodných formách,
- dovede samostatně ústně i písemně zpracovat vyprávění na dané i zvolené téma.

V bodě C se píše:

Žák zná základní útvary informačního charakteru, zdroje všeobecných informací, zásady kulturního čtení, postupy v technice duševní práce, má přehled o denním tisku a tisku svých zájmů, o knihovnách a jejich službách.

- Dovede zjistit potřebné informace z jemu dostupných zdrojů,
- umí zvolit vhodný způsob zprostředkování informací,
- samostatně zpracovává informace formou zprávy, programu činnosti, inzerátu, odpovědi na něj, reklamy, plakátu, telegramu, telefonního záznamu, osobního dopisu,
- dovede pracovat s běžnými informačními příručkami,
- umí sobě i jiným poradit, kde běžné informace získat,
- orientuje se v knize, v novinách a časopisech,
- dovede z odborného textu pořídit výpisky, výtah,
- je schopen zaznamenat bibliografické údaje,
- dovede použít knihovnických služeb,

- dovede používat technik duševní práce,
- dovede pracovat samostatně i v týmu.

Informační a komunikační technologie

Informační výchova se objevuje i v Učební osnově předmětu informační a komunikační technologie (jako osnova předmětu převážně všeobecně vzdělávacího charakteru) pro studijní obory SOŠ a SOU a obory nástavbové, kterou schválilo MŠMT dne 1. 7. 2004, č. j. 22305/2004-23 s platností od 1. září 2004 počínaje prvním ročníkem (Národní ústav odborného vzdělávání, 2004). Zde se v kapitole 2 - Rozpis učiva a výsledky vzdělávání ve třetím bodě, který se týká internetu a komunikace píše:

Žák:

- používá Internet jako základní otevřený informační zdroj a využívá jeho přenosové a komunikační možnosti
- volí vhodné informační zdroje k vyhledávání požadovaných informací a odpovídající techniky (metody, způsoby) k jejich získávání
- získává a využívá informace z otevřených zdrojů, zejména pak z celosvětové sítě Internet, efektivně ovládá jejich vyhledávání, včetně použití filtrování
- orientuje se v získaných informacích, třídí je, analyzuje, vyhodnocuje, provádí výběr, zaznamenává a uchovává textové, grafické i numerické informace způsobem umožňujícím jejich další využití
- uvědomuje si nutnost posouzení validity informačních zdrojů a použití informací relevantních pro potřeby řešení konkrétního problému

- interpretuje správně získané informace a výsledky jejich zpracování následně prezentuje způsobem vhodným s ohledem na jejich další uživatele
- pracuje s běžnými prostředky online i offline komunikace, zejména s elektronickou poštou (ovládá zaslání přílohy i její přijetí a následné otevření), chatem, messengery, elektronickými konferencemi, diskusními skupinami, využívá další služby Internetu;
- využívá další pokročilé funkce poštovního klienta (organizování, plánování...)

Občanská nauka

Okrajově se předmětu našeho zájmu dotýká i předmět občanská nauka. V Učební osnově předmětu občanská nauka pro studijní obory SOŠ a SOU – denní studium a studium při zaměstnání, kterou schválilo MŠMT dne 29. 4. 2002, č. j. 18396/2002-23 s platností od 1. září 2002, a to ve všech předmětech, v nichž se předmět vyučuje (Národní ústav odborného vzdělávání, 2004), se píše:

Výuka občanské nauky vytváří nebo rozvíjí mimo jiné tyto dovednosti žáků:

- pracovat s učebnicemi, příručkami a další literaturou, orientovat se ve službách knihoven, pracovat s internetem;
- získávat informace z různých zdrojů – textových a ikonických (obrazových) nebo kombinovaných (film) – a kriticky je hodnotit v mezích svých schopností a vzdělanostní úrovně (mediální gramotnost);
- komunikovat se sociálními partnery, úřady, institucemi případně médií na náležité formální úrovni a obsahové jasnosti a cílevědomosti, a to v ústním i písemném styku;
- formulovat ústně nebo písemně vlastní, náležitě argumenty podložený názor na sociální, politickou nebo etickou otázku;

- diskutovat o obecně lidské, politické, právní, hospodářské, sociální, praktické filozofické a etické problematice (rozumí se pouze na úrovni svých vzdělanostních a poznatkových možností), v diskusi přijímat nebo vyvracet názory partnerů na základě ověřených faktů a z nich plynoucích argumentů s tím, že ve složitějších a nejednoznačných problémech nedojdeme v diskusi k jednomu jedinému nejlepšímu řešení nebo názoru (každé řešení nebo názor může mít svá pozitiva i negativa).

Písenná a elektronická komunikace

Z povinných vyučovacích předmětů z učebního plánu kmenového oboru ekonomika a podnikání, ve kterých se nachází zmínka o informační výchově, se předmětu našeho zájmu částečně dotýká i písenná a elektronická komunikace. Výuky informační výchovy se týkají zejména části zabývající se normalizované úpravy písemností a elektronické komunikace, manipulace s dokumenty.

Informační výchova v rámcových vzdělávacích programech pro SŠ

Národní program vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha (Česko, 2001), a Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) zavádějí do vzdělávací soustavy nový systém vzdělávacích programů. Kurikulární dokumenty jsou tvořeny na dvou úrovních: státní – v podobě Národního programu vzdělávání a rámcových vzdělávacích programů a školní – v podobě školních vzdělávacích programů, podle kterých se uskutečňuje vzdělávání v konkrétní škole. Nový systém tvorby vzdělávacích programů je pouze jedním z článků kurikulární reformy. Dalším je změna vlastního procesu výuky, její modernizace s cílem zlepšit kvalitu vzdělávání a připravenost žáků na život v 21. století.

Našeho konkrétního případu se týkají dva dokumenty: Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 63 – 41 – M/02 Obchodní akademie a Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání 78 – 42 M/02 Ekonomické lyceum. V těchto dokumentech se o informační výchově nejvíce píše v části věnované vzdělávacím

oblastem, a to konkrétně oblasti jazykové vzdělávání a komunikace, vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích.

Vzdělávání a komunikace v českém jazyce

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - zjišťuje potřebné informace z dostupných zdrojů, umí si je vybírat a přistupovat k nim kriticky; - používá klíčových slov při vyhledávání informačních pramenů; - samostatně zpracovává informace; - rozumí obsahu textu i jeho částí; - pořizuje z odborného textu výpisky a výtah, dělá si poznámky z přednášek a jiných veřejných projevů; - vypracuje anotaci; - má přehled o denním tisku a tisku své zájmové oblasti; - má přehled o knihovnách a jejich službách; - zaznamenává bibliografické údaje. 	<p>3 Práce s textem a získávání informací</p> <ul style="list-style-type: none"> - informatická výchova, knihovny a jejich služby, noviny, časopisy a jiná periodika, internet - techniky a druhy čtení (s důrazem na čtení studijní), orientace v textu, jeho rozbor z hlediska sémantiky, kompozice a stylu - druhy a žánry textu - získávání a zpracovávání informací z textu (též odborného a administrativního) např. ve formě anotace, konspektu, osnovy resumé, jejich třídění a hodnocení - zpětná reprodukce textu, jeho transformace do jiné podoby - práce s různými příručkami pro školu i veřejnost

Vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích

Výsledky vzdělávání	Učivo
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - volí vhodné informační zdroje k vyhledávání požadovaných informací a odpovídající techniky (metody, způsoby) k jejich získávání; - získává a využívá informace 	<p>4 Informační zdroje, celosvětová počítačová síť Internet</p> <ul style="list-style-type: none"> - informace, práce s informacemi - informační zdroje - Internet

<p>z otevřených zdrojů, zejména pak z celosvětové sítě Internet, ovládá jejich vyhledávání, včetně použití filtrování;</p> <ul style="list-style-type: none"> - orientuje se v získaných informacích, třídí je, analyzuje, vyhodnocuje, provádí jejich výběr a dále je zpracovává; - zaznamenává a uchovává textové, grafické i numerické informace způsobem umožňujícím jejich rychlé vyhledání a využití; - uvědomuje si nutnost posouzení validity informačních zdrojů a použití informací relevantních pro potřeby řešení konkrétního problému; - správně interpretuje získané informace a výsledky jejich zpracování následně prezentuje vhodným způsobem s ohledem na jejich další uživatele; - rozumí běžným i odborným graficky ztvárněným informacím (schémata, grafy apod.). 	
---	--

4.1.3 Informační vzdělávání na vysokých školách

Informační vzdělávání na vysokých školách je většinou zajišťováno za pomoci zaměstnanců vysokoškolských knihoven či informačních center. Studenty vysokých škol si dle potřeb informační výchovy můžeme rozdělit do tří skupin. První cílovou skupinou jsou studenti 1. ročníků, které je nutno seznámit s problematikou a s důležitostmi informačního vzdělávání. Studenti by měli dostat možnost si hned v prvním ročníku osvojit základní znalosti a dovednosti pro efektivní využívání informací. Výuka pro studenty vyšších ročníků by měla být zaměřena více na využití získaných základních dovedností v praxi a měla by s ohledem na specifika studovaného oboru seznamovat studenty s náročnější technikou práce s informacemi.

Poslední cílovou skupinou jsou studenti postgraduálního studia, u nichž by se výuka měla zaměřovat na řešení konkrétních úkolů za využití všech dostupných informačních zdrojů a technologií.

V současné době jsou za pomoci Studijního a informačního centra České zemědělské univerzity v Praze¹² pořádány přednášky a semináře určené pro studenty 1. ročníků bakalářského studia (úvod do studia) a dále potom pro studenty, kteří začínají zpracovávat své bakalářské či diplomové práce. Nemalá pozornost práci s informacemi je věnována i na Masarykově univerzitě v Brně. Zde na Přírodovědecké fakultě je vyučován předmět Informační výchova (vědecké informace a jejich vyhledávání), na pedagogické fakultě předmět Jak pracovat s odbornými informacemi, pro posluchače filozofické fakulty je připraven e-learningový Kurz práce s informacemi a ekonomicko-správní fakulta nabízí Příběh výzkumníka Josefa K. aneb jak nikam nechodit a provádět výzkum přímo od vlastního stolu¹³.

Pokud výuka neprobíhá v rámci samostatného předmětu nebo není součástí přednášek a cvičení některého předmětu, mohou zaměstnanci knihovny svou činnost prezentovat online. V současné době tak činí čím dál, tím více vysokoškolských pracovišť. Nejpropracovanější stránky s kurzy informačního vzdělávání mají knihovny následujících univerzit: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích¹⁴, Vysoká škola báňská v Ostravě¹⁵, České vysoké učení technické v Praze¹⁶ a Univerzita Pardubice¹⁷.

Standardy informační gramotnosti vysokoškolského studenta, které vycházejí ze systémového modelu informační gramotnosti (Moravská zemská knihovna v Brně, 2006, s. 83). Informačně gramotný vysokoškolský student:

1. je schopen porozumět odborným textům svého studijního oboru, abstrahovat z nich podstatné myšlenky a zároveň sám psát odborné texty

---

¹² <http://www.sic.czu.cz/>

¹³ <http://www.econ.muni.cz/stredisko-vedeckych-informaci/josef-k/>

¹⁴ http://www.lib.jcu.cz/informacni_vychova.htm

¹⁵ <http://knihovna.vsb.cz/kurzy>

¹⁶ <http://knihovny.cvut.cz/vychova/infvychova.htm>

¹⁷ <http://www.upce.cz/knihovna/knihovna-infvzdel>

s využitím poznatků z informačních zdrojů, které cituje s ohledem na autorský zákon a podle zásad tvorby bibliografických citací,

2. zná a sleduje klíčové informační zdroje svého studijního oboru, na základě pokročilých způsobů vyhledávání a s ohledem na právní i morální aspekty této činnosti z nich umí získat relevantní informace a takto vyhledané informace různého typu a formátu organizuje a uchovává pro další využití při své odborné práci,

3. využívá prameny numerických a technických informací, vyhledává a zpracovává numerická a technická data a používá je při své odborné práci,

4. ovládá mateřský jazyk a dokáže se v něm slovně i písemně vyjadřovat, zná a používá odbornou terminologii svého studijního oboru v mateřském i cizím jazyce, zejména angličtině, na úrovni potřebné k práci s odbornými informačními zdroji a komunikaci v rámci komunity daného oboru,

5. používá běžně dostupné informační a komunikační technologie potřebné k vyhledání, získání, zpracování a prezentaci informací (různého typu a formátu), které se týkají jeho studia a odborné práce,

6. je si vědom morálních a právních aspektů využívání informací a pracuje s informacemi v souladu s autorskou etikou a autorským právem.

4.2 Informační výchova v osnovách Obchodní akademie v Mladé Boleslavi

Výše uvedené dotazníkové šetření potvrdilo, že většina studentů maturitních ročníků by ráda pokračovala ve studiu na vysoké škole. Studium na vysoké škole je především o samostatné práci s informacemi. Jejich získáváním, zpracováním, prezentováním. Šetření na druhou stranu ale potvrdilo, že většina z těchto studentů není schopna pracovat se všemi možnostmi, které jim dnešní informační společnost nabízí. Studenti by měli být ze středních škol připraveni nejen pro další studium na vysoké škole a následné celoživotní vzdělávání, ale i pro život a orientaci v běžných životních situacích vůbec.

Informační vzdělávání ve vlastním vzdělávacím procesu je možné uplatňovat ve dvou základních formách: buď ve všech učebních předmětech podle jejich přirozených možností, nebo v ucelené formě v některém učebním předmětu nebo alespoň v podobě bloku učiva. Já navrhuji samostatný předmět, který by měl rozšířit dosavadní prvky inforatické výchovy uplatňované v jiných předmětech (zejména v českém jazyce, informačních technologiích a písemné a elektronické komunikaci).

V současné době je totiž dle platných pedagogických dokumentů pro střední odborné školy informačnímu vzdělávání (viz kapitola 4.1.2.) již dáván prostor a to, napříč všemi vzdělávacími předměty. Výsledky, jak například odhalilo dotazníkové šetření, jsou neuspokojivé. Mnoho se očekává i od reformy středního školství. Nové školské vzdělávací programy se mají stát zárukou nového, moderně pojatého stylu výuky. Realita je však taková, že kdo chce učit moderně dnes, tak již činí. „Nové“ rámcové vzdělávací programy (rovněž viz kapitola 4.1.2.) jsou dle mého názoru staré učební osnovy navlečené do nového kabátu. Neočekávám, že tedy přinesou na poli informačního vzdělávání nějakou větší změnu. Naopak jedině v samostatném předmětu informační výchova by studenti mohli získat komplexní znalosti, které se týkají celého informačního řetězce od získání, přes hodnocení a zpracování, až po prezentování odborných informací. Dnes je totiž na libovůli každého učitele, jak k látce přistoupí a jaký důraz na ni klade. Učitel, který výchovu k práci s informacemi pokládá za okrajové téma, jež si může student sám ve svém volném čase dostudovat, k informační výchově bude přistupovat stejně i po jakékoliv reformě.

Navrhované učební osnovy, které jsou samostatnou podkapitolou 4.4.1, jsou zpracovány podle Rámcových vzdělávacích programu. Speciálně potom pro program 63-41-M/004 Obchodní akademie kmenového oboru Ekonomika a podnikání a pro program 78-42-M/002 Ekonomické lyceum kmenového oboru Lyceum. Jako volitelný předmět jsou do vzdělávacích plánů jednotlivých oborů zahrnovány také proto, neboť mají poskytnout kvantitativně větší množství informací, než je studentům ukládáno dle osnov ostatních předmětů (zejména český jazyk a literatura, informační a komunikační technologie), které by k práci s informacemi dnes již vést měly. Předmět nesupluje zařazení inforatické výchovy do ostatních předmětů,

jakkoli malý prostor je jí na škole dáván. Představuje zcela unikátní projekt. Předmět informační výchova v osnovách učebního oboru Obchodní akademie je přílohou č. 3 a v osnovách učebního oboru Ekonomické lyceum je přílohou č. 4.

Předmět by měl být vyučován ve 3. ročníku jako nepovinný volitelný předmět. Třetí ročník je pro realizaci informační výchovy na Obchodní akademii v Mladé Boleslavi z hlediska učební náplně ideální. Nejen že od 3. ročníku začínají být nabízeny výběrové a nepovinné vyučovací předměty, ale i v tomto ročníku jsou tzv. prezentace projektů.

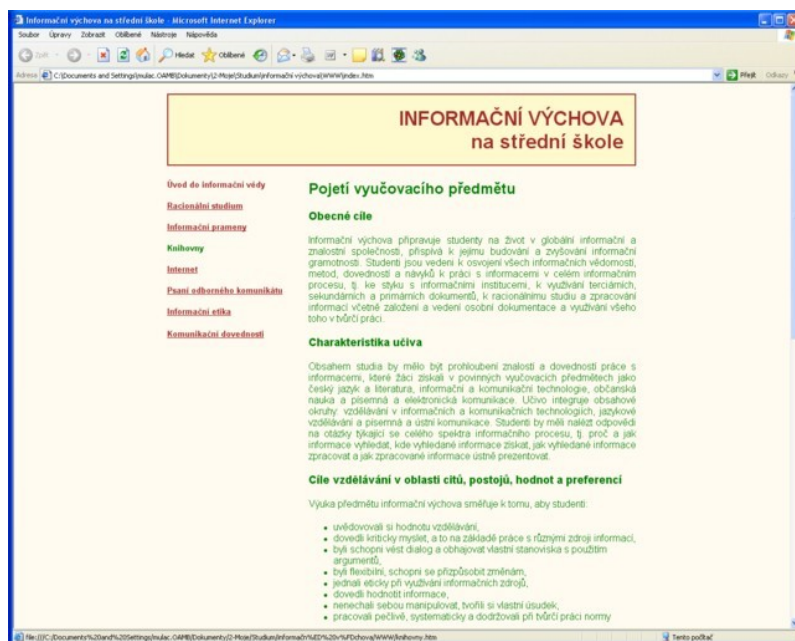

Obrázek č. 5 – Prezentace 3. ročníků

Na škole je již tradicí, že žáci 3. ročníku si na začátku školního roku vyberou jim blízké libovolné téma. S tímto tématem potom jdou za učitelem, který má k danému tématu v rámci své aprobace blízko. Pokud s navrženým tématem souhlasí nebo není kvóta prací, které může maximálně odborné vést, naplněna (zpravidla 10), stává se vedoucím projektu. Pod jeho vedením jsou v průběhu prvního pololetí vypracovány odborné práce v minimálním rozsahu 8 normostran, které jsou v druhém pololetí veřejně a před komisí z učitelů mající k probírané problematice blízko prezentovány (viz obrázek č. 5).

Předmět informační výchova by měl být podpořen interaktivní webovou prezentací. Na internetu by měl být shrnut obsah z hodin. Jednotlivá probíraná témata by měla

být podrobněji rozpracována, doplněna o možné náměty samostatných prací a procvičování. Stránky by se tak výhledově mohly stát elektronickou učebnicí informační výchovy na střední škole.

Obrázek č. 6 – Náhled webových stránek Informační výchova

4.2.1 Navrhované učební osnovy předmětu informační výchova

Název vyučovacího předmětu:	Informační výchova
Obor vzdělání:	63-41-M/004 Obchodní akademie 78-42-M/002 Ekonomické lyceum
Forma vzdělání:	denní
Celkový počet vyuč. hodin za studium:	34 (34)
Platnost:	1. 9. 2009

Pojetí vyučovacího předmětu

Obecné cíle

Informační výchova připravuje studenty na život v globální informační a znalostní společnosti, přispívá k jejímu budování a zvyšování informační gramotnosti. Studenti jsou vedeni k osvojení všech informačních vědomostí, metod, dovedností a návyků k práci s informacemi v celém informačním procesu, tj. ke styku s informačními institucemi, k využívání terciárních, sekundárních a primárních dokumentů, k racionálnímu studiu a zpracování informací včetně založení a vedení osobní dokumentace a využívání všeho toho v tvůrčí práci.

Charakteristika učiva

Obsahem studia by mělo být prohloubení znalostí a dovedností práce s informacemi, které žáci získali v povinných vyučovacích předmětech jako český jazyk a literatura, informační a komunikační technologie, občanská nauka a písemná a elektronická komunikace. Učivo integruje obsahové okruhy: vzdělávání v informačních a komunikačních technologiích, jazykové vzdělávání a písemná a ústní komunikace. Studenti by měli nalézt odpovědi na otázky týkající se celého spektra informačního procesu, tj. proč a jak informace vyhledat, kde vyhledané informace získat, jak vyhledané informace zpracovat a jak zpracované informace ústně prezentovat.

Cíle vzdělávání v oblasti citů, postojů, hodnot a preferencí

Výuka předmětu informační výchova směřuje k tomu, aby studenti:

- dovedli ocenit hodnotu vzdělávání,
- dovedli kriticky myslet, a to na základě práce s různými zdroji informací,
- byli schopni vést dialog a obhajovat vlastní stanoviska s použitím argumentů,
- byli flexibilní, schopni se přizpůsobit změnám,
- jednali eticky při využívání informačních zdrojů,
- dovedli hodnotit informace,
- nenechali sebou manipulovat, tvořili si vlastní úsudek,
- pracovali pečlivě, systematicky a dodržovali při tvůrčí práci normy

Pojetí výuky

Předmět se vyučuje ve 3. ročníku studia, kde je dotován 1 hodinou týdně. Je rozdělen do osmi tematických celků, které na sebe navazují. Při probírání nového učiva je obvykle volena metoda výkladu nebo řízeného rozhovoru spojená s názorným vyučováním pomocí didaktické techniky a modelů. V rámci některých tematických okruhů je zařazeno cvičení. Aktivita žáků je podněcována zadáváním samostatných či skupinových prací. Součástí výuky je exkurze do informační instituce.

Hodnocení výsledků žáků

Při hodnocení se bude klást důraz na hloubku porozumění učivu a schopnost aplikovat poznatky v praxi. Zvládnutí obsahu vzdělávání je kontrolováno prověřováním – zkoušením písemným a praktickým.

Přínos k rozvoji klíčových kompetencí a k aplikaci průřezových témat

Informační výchova se podílí zejména na rozvoji:

- funkční gramotnosti (schopnosti používat texty na uspokojování potřeb pro soukromé i profesní potřeby a orientovat se v nich),
- komunikativních kompetencí (vhodně se vyjadřovat, obhajovat a formulovat své myšlenky, názory a postoje, diskutovat a respektovat názory druhých),

- personálních kompetencí (efektivně se učit, využívat zkušeností, dále se vzdělávat, spojovat teorii s praxí),
- mediální gramotnosti,
- kritického myšlení.

Předmět uplatňuje tato průřezová témata:

- informační a komunikační technologie (práce s internetem, vyhledávání potřebných informací, práce s komunikační a reprografickou technikou)
- občan v demokratické společnosti (orientace v médiích masové komunikace, kritické hodnocení jejich vlivu a významu, dovednost jednat s lidmi na základě přiměřeného sebevědomí, respektu k druhým a tolerance k nim)
- člověk a svět práce (vyhledávání a posuzování informací o profesních záležitostech, verbální a neverbální komunikace při důležitých jednáních, komunikace s potenciálními zaměstnavateli)
- člověk a životní prostředí (ekologické aspekty v informační společnosti)

Mezipředmětové vztahy

- Český jazyk a literatura
- Písemná a elektronická komunikace
- Informační a komunikační technologie
- Občanská nauka

Realizace odborných kompetencí

Výsledky a kompetence	Tematické celky	Hodinová dotace
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - dovede zařadit předmět výuky do systému věd, - je aktivním občanem v informační společnosti, - je si vědom svých informačních potřeb a aktivně se zajímá o svět myšlení. 	<p>1. Úvod do informační vědy</p> <p>informatika vs. informační věda informace a komunikace informační systém (ekonomický, geografický) informační gramotnost informační společnost elektronický podpis e-government</p>	2
<p>Žák</p> <p>ovládá pravidla duševní hygieny, zvládá různé techniky čtení textu, orientuje se v pramenech (rejstřík, obsah, resumé, začátky a konce kapitol, vyhledávání podstatných částí textu), dovede pracovat s encyklopediemi, s výkladovými slovníky a s cizojazyčnými slovníky, je schopný se samostatně učit.</p>	<p>2. Racionální studium</p> <p>racionální studium osobní informační systém četba (orientační, důkladná, shrnující) rychločtení</p>	2
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - je obeznámen s problematikou informačních zdrojů, - dovede ocenit budování systému národní bibliografie. 	<p>3. Informační prameny</p> <p>primární informační prameny sekundární informační prameny terciární informační prameny</p>	4

	<p>databáze (bibliografické, faktografické) národní bibliografie systém ISBN</p>	
<p>Žák</p> <ul style="list-style-type: none"> - má přehled o etapách vývoje informačních institucí ve společnosti, současném stavu i perspektivách rozvoje informačních institucí v ČR a v zahraničí, - orientuje se v knihovně obecně (výpůjční služba a bibliograficko-informační služba, hledání ve volném výběru), - orientuje se v katalogu (názvový, jmenný, systematický, předmětový; katalogizační lístek), - dokáže využívat předmětové a systematické selekční jazyky. 	<p>4. Knihovny</p> <p>systém knihoven v ČR informační služby (výpůjční, rešeršní, meziknihovní výpůjční služba) pořádací systémy (např. Mezinárodní desetinné třídění, tezaury) a selekční prvky princip prekoordinace a postkoordinace souborné katalogy trendy rozvoje knihoven digitální knihovny</p>	4
<p>Žák</p> <p>ovládá informační techniku pro přístup k informacím, dokáže na vyšší úrovni využívat služby internetu (elektronické konference, diskusní skupiny apod.), má přehled o etapách vývoje Internetu, jeho současném stavu a perspektivách, dovede posoudit relevanci internetovských informačních zdrojů.</p>	<p>5. Internet</p> <p>služby internetu (mail, FTP, USENET, Mailing List) vyhledávání informací na internetu (booleovské operátory), předmětové katalogy na internetu, vyhledávací stroje, viditelný vs. neviditelný web, Web 2.0, metadata, hodnocení zdrojů na internetu</p>	8

<p>Žák</p> <p>dovede vyhledat a sehnat primární informační prameny chápe odborný text (symbolika, odborné termíny, návaznosti mezi tematickými okruhy apod.), dovede sepsat odborný komunikát.</p>	<p>6. Psaní odborného komunikátu</p> <p>odborný text (styl a jeho útvary zejm. referát) organizace vlastní informační práce (<i>přípravná fáze</i> – shromažďování informací o dokumentech, pak primárních pramenů, získání orientačních informací, <i>pracovní fáze</i> - výběr pramenů, četba pramenů, výpisky poznatků, pořádání získaných poznatků, <i>závěrečná fáze</i> - vytvoření vlastního komunikátu (název, obsah, úvod, stať, závěr, citace, rejstříky, poznámky, shrnutí)</p>	<p>4</p>
<p>Žák</p> <p>ví, co je předmětem autorsko právní ochrany dodrží informační etiku dovede citovat prameny (bibliografický záznam článku, monografie, bibliografické odkazy).</p>	<p>7. Informační etika</p> <p>autorská etika intelektuální vlastnictví autorský zákon ochrana průmyslového vlastnictví zpracování bibliografických citací dle normy bibliografické odkazy</p>	<p>4</p>
<p>Žák</p> <p>dovede diskutovat s odborníkem na dané téma (kladení otázek k získání informací), dovede přednést odborný komunikát za podpory prezentačního programu,</p>	<p>8. Komunikační dovednosti</p> <p>rétorika mediální komunikace (masmédia) poslouchání komunikace verbální a neverbální zvládnutí tématy</p>	<p>6</p>

<p>chápe komunikaci jako základ kontaktu s druhými lidmi, dokáže vhodně komunikovat se spolupracovníky (spolužáky), potencionálními zaměstnavateli, obchodními partnery aj., rozvíjí své řečové dovednosti, volí jazykové prostředky adekvátní situaci a funkci projevu, ovládá postupy informační i přesvědčovací prezentace, dovede vhodným způsobem nabídnout zboží a služby, ovládá zásady profesního vystupování při styku s veřejností, snaží se předcházet konfliktům, pohotově řeší méně obvyklé komunikační situace.</p>	<p>pohovor do zaměstnání (osobní prezentace) prezentace odborného komunikátu obchodní prezentace</p>	
---	--	--

Závěr

Kvalitu školy bezesporu zvyšuje dobře fungující informační a studijní centrum školy. Informační a studijní centra nabízejí informační služby, knihy a zdroje, které umožňují všem členům školní komunity stát se kritickými mysliteli a efektivnějšími uživateli informací všech druhů a typů médií.

Informační a studijní centra škol se musí v současné době především zaměřit na zajištění informační gramotnosti žáků a studentů, to znamená vytvářet u nich dovednosti a návyky související s prací s informacemi, podporovat potřebu získávat a vyhledávat informace, ale také je učit informace kriticky hodnotit, zpracovat a využívat ve studiu i při vlastním sebevzdělávání. To vše v návaznosti na výukový program školy a v úzké spolupráci s pedagogickým sborem. Je rovněž nezbytné, aby se informační a studijní centra škol připojila k širší knihovnické a informační síti ve shodě se zásadami Manifestu veřejných knihoven UNESCO.

Informační centra škol jsou základem pro jakoukoli dlouze termínovanou strategii informační gramotnosti, vzdělávání a informačního zajištění chodu vzdělávací instituce, přičemž informační gramotnost je nezbytným předpokladem pro rozvoj osobnosti 21. století. Aktivnějším zapojením informačních center do výuky vzroste informační gramotnost nejen v daném okamžiku a místě, ale je to i dobrý vklad do budoucího rozvoje informační gramotnosti celé společnosti.

V zájmu odpovědných státních orgánů (zejména Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR) by proto měl být rozvoj takovýchto informačních center na školách základních, středních a vyšších odborných. Kvalitní fungování musí být podloženo některým legislativním předpisem. Bez tohoto základního předpokladu není možné

dlouhodobě rozvíjet koncepci školních informačních center, ač se o to mnozí ředitelé škol snaží.

Přejme si tedy do budoucna nejen co nejvíce informaticky chápavých ředitelů, kteří dávají informačním centrům na svých školách zelenou, ale především osvědčené politiky, v jejichž rukách je moc dát školním informačním centrům prostor na poli rozvoji informační gramotnosti v celé naší společnosti.

Seznam použité literatury

Česko. 1999. *Zákon o svobodném přístupu k informacím ze dne 11. května 1999*. In: Sbíрка zákonů, č. 106/1999, částka 39, s. 2578-2582. (Účinnost od 1. ledna 2000).

Česko. 2001. *Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)*. [online] Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm>.

Česko. 2004. *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. [online] Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>>.

Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. 98 s. Dostupný na WWW: <<http://www.msmt.cz/files/pdf/BilaKniha.pdf>>. ISBN 80-211-0372-8.

Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2005. *Vyhláška MŠMT o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních č. 108/2005*. [cit. 2008-04-02]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/sb034_05.pdf>.

Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2007. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 78-42-M/02 Ekonomické lyceum*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2007. 77 s. Dostupný na WWW: <<http://zpd.nuov.cz/OboryLaM/RVP7842M02.pdf>>.

Česko. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2007. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 63-41-M/02 Obchodní akademie*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2007. 79 s. Dostupný na WWW: <<http://zpd.nuov.cz/OboryLaM/RVP6341M02.pdf>>.

Česko. Vláda. 1999. *Usnesení vlády České republiky ze dne 31. března 1999 č. 525 o koncepci státní informační politiky ve vzdělávání*. 80 s. Dostupný na WWW: <<http://www.earchiv.cz/download.php?id=%5Bspivz09%5D>> nebo

<<http://www.fi.muni.cz/~smid/sipvevz1.html>>.

Česko. Vláda. 2004. *Usnesení vlády ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepci rozvoje knihoven na léta 2004 až 2010*. [online] Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/Koncepce04_10.doc>.

ČUMPLOVÁ, Ludmila. *Školní knihovny včera a dnes, studijní informační centra zítřa*. 1. část. Čtenář, 2004, roč. 56, č. 6, s. 182 – 186. ISSN 0011-2321.

ČUMPLOVÁ, Ludmila. *Školní knihovny včera a dnes, studijní informační centra zítřa*. 2. část. Čtenář, 2004, roč. 56, č. 7 - 8, s. 226 – 229. ISSN 0011-2321.

DOMBROVSKÁ, Michaela, LANDOVÁ, Hana, TICHÁ, Ludmila. 2004. *Informační gramotnost – teorie a praxe v ČR*. Národní knihovna, 2004, roč. 15, č. 1, s. 7-18. ISSN 1214-0678.

HALAŠTA, Jaroslav. 2004. *Jak budovat funkční informační středisko*. Čtenář, 2004, roč. 56, č. 3, s. 98 – 99. ISSN 0011-2321.

HANZLOVÁ, Marie, TURECKIOVÁ, Michaela, VALIŠOVÁ, Alena. 1994. *Školní knihovny a výchova k práci s informacemi*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 1994. 38 s. ISBN 80-211-0211-X.

JONÁK, Zdeněk, ČUMPLOVÁ, Ludmila, BRACHTLOVÁ, Jaroslava. 2003. *Vytváření informačního zázemí školy*. 1. vyd. Praha : Sdružení MAC, 2003. 31 s. *Nové metody vzdělávání*; sv. 2. ISBN 80-86015-89-0.

KAŠPAROVÁ, Jana. 2007. *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU*. 2007. 1. vyd. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2007. ISBN 978-80-85118-12-4. Dostupný z WWW: <<http://www.nuov.cz/public/File/RVP/CDRVP/RVP/RVP%20metodika.pdf>>.

KARLÍKOVÁ, Lenka, HAŠKOVÁ-MOUALLA, Hana. 2006. *Maturitní otázky z informatiky*. 1. vyd. Praha: Tutor, 2006. 180 s. ISBN 80-86700-35-6.

Knihovny Jihočeské univerzity. 2007. *Informační výchova : Jak se orientovat ve světě informací*. České Budějovice: Knihovny Jihočeské univerzity, 2007. Aktualizace 4.10.2007. [cit. 2008-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.lib.jcu.cz/informacni_vychova.htm>.

KOTÁSEK, Jiří. 2002. *Teorie štěstí*. Respekt, 2002, roč. XIII., č. 19. ISSN 0862-6545.

Listina základních práv a svobod. In: Sběrka zákonů, č. 2/1993, částka 1, s. 17-23.

MEDKOVÁ, Milena. 2004a. *Školní informační středisko v praxi*. 1. část. Čtenář, 2004, roč. 56, č. 3, s. 99 – 102. ISSN 0011-2321.

MEDKOVÁ, Milena. 2004b. *Školní informační středisko v praxi*. 2. část. Čtenář, 2004, roč. 56, č. 4, s. 121 – 124. ISSN 0011-2321.

MEDKOVÁ, Milena. 2007. Informační a studijní centra škol a kvalita školy. [cit. 2008-04-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.npkk.cz/csk/files/medkova-prispevek.pdf>>.

Mezinárodní asociace školního knihovnictví. Překlad Lucia Paulinyová. *Deklarace o školních knihovnách. Programové vyhlásenie IASL o školských knižniciach*. [online] Dostupný z WWW: <<http://www.spgk.sk/kniznice/vyhlasenie.rtf>>.

Moravská zemská knihovna v Brně, Pedagogické centrum Brno. 2004. *Informační gramotnost : sborník příspěvků z konference, konané 27. listopadu 2003 v Moravské zemské knihovně* / [sestavila Jana Nejezchlebová]. 1. vyd. Brno : Moravská zemská knihovna v Brně; Pedagogické centrum Brno, 2004. 148 s. ISBN 80-7051-155-9.

Moravská zemská knihovna v Brně, Středisko služeb školám Brno. 2005. *Informační gramotnost : sborník příspěvků z konference, konané 2. prosince 2004 v Moravské zemské knihovně* / [sestavila Jana Nejezchlebová]. 1. vyd. Brno : Moravská zemská knihovna v Brně; Středisko služeb školám Brno, 2005. 155 s. ISBN 80-7051-160-5.

Moravská zemská knihovna v Brně, Středisko služeb školám a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Brno. 2006. *Informační gramotnost : sborník příspěvků z konference, konané 24. listopadu 2005 v Moravské zemské knihovně* / [sestavila Jana Nejezchlebová]. 1. vyd. Brno : Moravská zemská knihovna v Brně; Středisko služeb školám a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Brno, 2006. 163 s. ISBN 80-7051-167-2.

MULAČ, Michal. 2006. *Funkční školní knihovna - mýtus, nebo realita?* Ikaros [online]. 2006, roč. 10, č. 3 [cit. 2008-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/3218>>

Národní pedagogická knihovna Komenského. 2005. *CŠK - Centrum pro školní knihovny*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, Národní pedagogická knihovna Komenského, 2005. [cit. 2008-03-20] Dostupný z WWW: <<http://www.npkk.cz/csk/>>

Národní ústav odborného vzdělávání. 1999. *Učební osnova předmětu český jazyk a literatura pro střední odborné školy a čtyřleté studijní obory středních odborných učilišť, kterou schválilo MŠMT dne 19. 7. 1999, č. j. 25625/99-22 s platností od 1. září 1999 počínaje prvním ročníkem*. [cit. 2008-03-20] Dostupný z WWW: <<http://www.nuov.cz/public/file/osnovy/osnovy6.pdf>>

Národní ústav odborného vzdělávání. 2002. *Učební osnova předmětu občanská nauka pro studijní obory SOŠ a SOU – denní studium a studium při zaměstnání, kterou schválilo MŠMT dne 29. 4. 2002, č. j. 18396/2002-23 s platností od 1. září 2002.* [cit. 2008-03-20] Dostupný z WWW: <<http://www.nuov.cz/public/file/osnovy/osnovy33.pdf>>

Národní ústav odborného vzdělávání. 2004. *Učební osnově předmětu informační a komunikační technologie (jako osnova předmětu převážně všeobecně vzdělávacího charakteru) pro studijní obory SOŠ a SOU a obory nástavbové, kterou schválilo MŠMT dne 1. 7. 2004, č. j. 22305/2004-23 s platností od 1. září 2004 počínaje prvním ročníkem.* [cit. 2008-03-20] Dostupný z WWW: <http://www.nuov.cz/public/file/osnovy/osnovy_IKT_SOU.pdf>

Národní vzdělávací fond. 1999. *Lidské zdroje v České republice 1999.* Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Ústavem pro informace ve vzdělávání, 1999. 220 s. Dostupný na WWW: <www.nvf.cz/publikace/pdf_publikace/observator/cz/lidske_zdroje.pdf>.

Národní vzdělávací fond. *Memorandum o celoživotním učení.* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.nvf.cz/archiv/memorandum/index.htm>>.

PFEIFEROVÁ, Martina. 2005. *Informační gramotnost na středních školách : výzkum na Obchodní akademii v Táboře.* Praha, 2005. 86 s., [55] s., příl. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2005. Vedoucí diplomové práce PhDr. Lidmila Vášová.

SEDLÁK, Jiří. 1996. *Úvod do práce s informacemi.* 1. vyd. Brno : Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1996. 63 s. ISBN 80-210-1282-X.

SMETÁČEK, Vladimír. 1984. *Práce s informacemi na základních a středních školách : Metodická příručka pro učitele.* 1. vyd. Praha : SPN, 1984. 128 s.

Staatsinstitut für Schluqualität und Bildungsforschung. 2004. *Praxisleitfaden Schulbibliothek : Eine Handreichung für Lehrerinnen und Lehrer.* 1. Auflage. München: Staatsinstitut für Schulqualität und Bildungsforschung, 2004. 74 s. Dostupný na WWW: <http://www.leseforum.bayern.de/pdfs/leitfaden_biblio.pdf>.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Klub školních knihoven. 2008. (online). Poslední aktualizace 18. 3. 2008 [cit. 2008-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://skip.nkp.cz/odbKSK.htm>>.

TKAČÍKOVÁ, Daniela. 2008. *Jak pracovat s informacemi.* Ostrava: Ústřední knihovna VŠB-TUO, c1998-2008. Aktualizace 10.3.2008. [cit. 2008-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.vsb.cz/kurzy/index.html>>.

Úmluva o právech dítěte. In: Sbíрка zákonů, č. 104/1991, částka 22, s. 502-512.

UNESCO. IFLA. 2000. *Manifest UNESCO a IFLA o školních knihovnách*. Překlad z angl. orig. School Library Manifesto PhDr. Martina Chmátalová a Bc. Petra Zelenková. Dostupný z WWW: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/Manifest_sk.htm>.

UNESCO. IFLA. 2002. *Směrnice IFLA a UNESCO pro školní knihovny*. Překlad Jan Vrzáček. Dostupný z WWW: <<http://knihovnam.nkp.cz/docs/IFLAsmSk.rtf>>

Výpočetní a informační centrum ČVUT. Oddělení knihoven. 2003. *Informační výchova*. Praha: Výpočetní a informační centrum ČVUT, oddělení knihoven, c2003. Aktualizace 21.5.2003. [cit. 2008-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://knihovny.cvut.cz/vychova/infvychova.htm>>.

Seznam zkratk a symbolů

AV	audio/video
CD	compact disc (kompaktní disk)
CD-ROM	compact disc read-only memory (nepřepisovatelný kompaktní disk)
CERMAT	Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání
ČR	Česká republika
DVD	digital video disc (digitální videodisk)
IALS	International Adult Literacy Survey (Mezinárodní studie funkční gramotnosti)
IASL	International Association of School Librarianship (Mezinárodní asociace školního knihovnictví)
IC	informační centrum
ICŠ	informační centrum školy
ICT	information and communication technologies (informační a komunikační technologie)
IFLA	International Federation of Library Associations and Institutions (Mezinárodní federace knihovnických spolků a institucí)
JŠ s právem SJZ	jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky
MS	Microsoft
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
OA	obchodní akademie
OPAC	online public access catalogue (veřejně přístupný online katalog)
PC	personal computer (osobní počítač)
SOŠ	střední odborná škola
SŠ	střední škola
UNESCO	United Nation Education Science Culture Organization (Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu)
URL	uniform resource locator (jednotý lokátor zdrojů)
USA	United States of America (Spojené státy americké)
USB	universal serial bus (univerzální sériová sběrnice)

VOŠ	vyšší odborná škola
VOŠE	vyšší odborná škola ekonomická
VŠ	vysoká škola
ZŠ	základní škola

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek č. 1 - Rovnice funkční gramotnosti (Dombrovská, 2004).....	13
Obrázek č. 2 - Informační gramotnost jako struktura / systémový model (Dombrovská, 2004).....	13
Obrázek č. 3 - Rovnice kompetence pro 21. století (Dombrovská, 2004).....	14
Obrázek č. 4 – Rozšířené vyhledávání v knihovním katalogu.....	50
Obrázek č. 5 – Prezentace 3. ročníků.....	68
Obrázek č. 6 – Náhled webových stránek Informační výchova.....	69
Tabulka č. 1 – Stav fondu dle školního roku.....	30
Tabulka č. 2 – Rozvržení otázek do testu dle navrhovaných tematických okruhů.....	34
Tabulka č. 3 – Odpovědi na otázku elektronický podpis.....	40
Tabulka č. 4 – Odpovědi na otázku bibliografické údaje.....	40
Tabulka č. 5 – Odpovědi na otázku sekundární informační prameny.....	41
Tabulka č. 6 – Odpovědi na otázku povinný výtisk.....	41
Tabulka č. 7 – Odpovědi na otázku systematický katalog.....	42
Tabulka č. 8 – Odpovědi na otázku kolik dokumentů najde vyhledavač.....	42
Tabulka č. 9 – Odpovědi na otázku referát.....	43
Tabulka č. 10 – Odpovědi na otázku řešerše.....	43
Tabulka č. 11 – Odpovědi na otázku netiketa.....	44
Tabulka č. 12 – Odpovědi na otázku velikost písma při prezentaci.....	44
Tabulka č. 13 – Odpovědi na otázku způsoby vyznačení v textu.....	45
Tabulka č. 14 – Odpovědi na otázku neverbální komunikace.....	45
Graf č. 1 – Dotazování studenti dle pohlaví.....	35
Graf č. 2 – Návštěvnost informačního centra školy.....	35
Graf č. 3 – Registrace studentů v knihovnách.....	36
Graf č. 4 – Počet knih přečtených za měsíc.....	36
Graf č. 5 – Vlastní webové stránky.....	37
Graf č. 6 - Chatování.....	37
Graf č. 7 – Používání komunikačních programů.....	38
Graf č. 8 – Zapojení do elektronické konference.....	38
Graf č. 9 – Pokračování ve studiu na vysoké škole.....	39
Graf č. 10 – Zájem o studium předmětu informační výchova.....	39
Graf č. 11 – Jednoduchý vyhledávací dotaz v knihovním katalogu	46
Graf č. 12 – Vyhledání dopravního spojení.....	46
Graf č. 13 - Inlace.....	48
Graf č. 14 - Nezaměstnanost.....	48
Graf č. 15 - Hrubý domácí produkt.....	48
Graf č. 16 – Aktuální znění živnostenského zákona.....	49
Graf č. 17 – Kombinovaný vyhledávací dotaz v knihovním katalogu.....	50
Graf č. 18 – Počty studentů dle počtu dosažených bodů.....	51

Seznam příloh

Příloha č. 1: Modely školních IC

Příloha č. 2: Dotazník

Příloha č. 3: Učební plán OA

Příloha č. 4: Učební plán EL

Příloha č. 5: CERMAT – Maturita nanečisto

Příloha č. 6: Tematický plán

Příloha č. 1

I. Studovna a čítárna

Prostory	Vybavení HW	Vybavení softwarem	Vybavení AV technikou	Evidovaný fond	Činnost a služby	Provozní hod.	Personální zajištění
nejméně 1 samostatná místnost celkem 20 – 30 m ²	1 multimed. PC pro pracovníka SIC 1 PC pro žáky připojení na internet tiskárna	profesionální knihovnický SW pro školy (modul katalogizace, OPAC, výpůjční protokol) kancelářský SW	podle možností školy	fond studovny: multimédia encyklop. a naučné slovníky literární přehledy tabulky, mapy atlasy, jazykové slovníky 1 výtisk pouz. učebnic naučné obrazové publikace výběr časopisů pro pedagogy a žáky výukové programy	nákup a zpracování fondu pomoc při vyhledávání studijní literatury a při práci s informacemi prezenční půjčování	denně alespoň 2 hodiny	0,3 úvazku pro pracovníka studovny a čítárny zajištění provozu VT ve spolupráci s ICT K3 - odborníkem

Tento typ SIC představuje minimální verzi pro menší školy, které začínají budovat SIC a nemají zajištěny dostatečné finanční prostředky pro provoz informačního centra v plném rozsahu. Ve studovně se mohou žáci i učitelé seznamovat s informačními prameny a se způsoby využívání literatury při studiu; mohou poznávat základní metody zpracování, řazení a vyhledávání informačních pramenů; využívat centrum při výuce informační výchovy ve všech předmětech; čerpat prameny a ukázky pro výuku; studovat ve volných hodinách a zpracovávat zadané úkoly. Provoz studovny a čítárny zajišťuje provozní řád.

II. Mediátka se studovnou

Prostory	Vybavení HW	Vybavení softwarem	Vybavení AV technikou	Evidovaný fond	Činnost a služby	Provozní hod.	Personální zajištění
2 samostatné místnosti; studovna 20 – 30 m ² mediátka od 10 m ²	1 multimed. PC pro prac. SIC min. 2 PC pro žáky připojení na internet tiskárna	profesionální knihovnický SW pro školy (modul katalogizace, OPAC, výpůjční protokol) kancelářský SW	podle možností školy	fond studovny: multimédia encyklopedie a naučné slovníky, literární přehl., tabulky, mapy, jaz. slovníky, 1 výtisk pouz. učebnic naučné obrazové publikace výběr časopisů pro pedagogy a žáky fond mediátky: výběrový fond beletrie, odborné inf. zdroje podle zaměření školy	nákup a zpracování fondu pomoc při vyhledávání studijní literatury a při práci s informacemi prezenční půjčování	denně alespoň 2 hodiny	0,3 úvazku pro pracovníka studovny a mediátky zajištění provozu VT ve spolupráci s ICT K3 - odborníkem

Studovna slouží ke stejným účelům jako u předchozího typu. Služby se rozšiřují o půjčování knih a studijních materiálů v klasické a digitální formě během vyučování (prezenčně i domů) a min. dvakrát týdně o odpolední výpůjční službu. Provoz mediátky se studovnou zajišťuje provozní řád studovny a výpůjční řád.

III. Školní studijní a informační centrum (SIC)

Prostory	Vybavení HW	Vybavení softwarem	Vybavení AV technikou	Evidovaný fond	Činnost a služby	Provozní hod.	Personální zajištění
2 samostatné místnosti; studovna použitelná jako alternativní učebna 20 – 30 m ² mediatéka od 10 m ²	1 multimed. PC pro prac. SIC min. 5 PC pro žáky připojení na internet tiskárna v síti kopírovací zařízení	profesionální knihovnický SW pro školy (modul katalogizace, OPAC, výpůjční protokol) kancelářský SW	video k dispozici žákům	fond studovny: multimédia, encyklopedie a naučné slovníky, literární přehledy tabulky, mapy, atlasy, jazykové slovníky 1 výtisk použ. učebnic alternativní učebnice, naučné obrazové publikace výběr časopisů pro pedagogy a žáky fir. literatura (SOŠ) výukové prog. fond mediatéky: odborné inf. zdroje podle zaměření školy, výběrový fond beletrie	akvizice a zpracování fondu zpracování seznamů literatury zprostředkování MVS podíl na info. výchově studentů pomoc při vyhledávání studijní literatury prezenční půjčování absenční půjčování obsluha techn. zařízení kopírovací služby	nejméně 5 hodin	alespoň 0,6 úvazku pro pracovníka SIC 0,6 úvazku pro asistenta SIC 0,1 úvazku pro admin. prac. zajištění provozu VT ve spolupráci s ICT K3 - odborníkem

SIC zajišťuje všechny služby jako pracoviště II. Dále zajišťuje zprostředkování meziknihovní výpůjční služby (MVS) podle opodstatněných požadavků učitelů i žáků. Podílí se na informatické výchově studentů. Zajišťuje přístup uživatelů k technickým zařízením centra. Pracoviště skupiny III je rozšířeno o studijní pracovnu pro účely samostatného studia použitelnou jako alternativní učebna pro jednu třídu. Provoz SIC zajišťuje provozní řád studovny a výpůjční řád.

IV. Školní studijní a informační centrum (SIC)

Prostory	Vybavení HW	Vybavení softwarem	Vybavení AV technikou	Evidovaný fond	Činnost a služby	Provozní hod.	Personální zajištění
3 sam. místnosti studovna použ. jako alter. učebna 20 – 30 m ² mediaték a od 10 m ² víceúč. sál	1 multimed. PC pro prac. SIC min. 5 PC pro žáky připojení k internetu scanner video/data projektor kopírovací zařízení	profesionální knihovnický SW pro školy (modul katalogizace, OPAC, výpůjční protokol) kancelářský SW další software podle potřeb školy	video k disp. žákům ve studovně	fond studovny: multimédia, encyklopedie a naučné slovníky, literární přehledy tabulky, mapy, atlasy, jazykové slovníky 1 výtisk použ. učebnic alternativní učebnice, naučné obrazové publikace výběr časopisů pro pedagogy a žáky fir. literatura (SOŠ) fond mediatéky: odborné inf. zdroje podle zaměření školy, výběrový fond beletrie	nákup a zprac. fondu zprac. seznamů literatury zprostředk. MVS podíl na info. výchově studentů zajišť. beseda odbor. přednášek zajišť. podmínky pro samostatnou studijní přípravu i mimo vyuč. hodiny pomoc při vyhled. studijní lit. prez. půjčování abs. půjčování obsluha techn. zařízení kopírovací služby	nejméně 8 hodin denně	1 odb. prac. SIC 1 asistent SIC 0,1prac. úvazku pro admin. prac. zajištění provozu VT ve spolupráci s ICT K3 - odborníkem

Pracoviště skupiny IV je rozšířeno o víceúčelový sál sloužící jako prostor pro semináře, kurzy, prezentace apod. Provoz SIC zajišťuje provozní řád studovny a výpůjční řád.

Příloha č. 2

Dotazníkové šetření

Informační výchova na Obchodní akademii v Mladé Boleslavi

Číslo respondenta

V Mladé Boleslavi

Osobní údaje	
Pohlaví	muž ☐ žena ☐
Navštěvuji informační centrum školy?	více než 1x týdně ☐ 1x týdně ☐ 1x měsíčně ☐ méně než 1x měsíčně ☐
Jsem registrovaným čtenářem Knihovny města Mladá Boleslav?	ano ☐ ne ☐
Jsem registrovaným čtenářem jiné knihovny? Jaké?	....
Kolik knih přečtete za měsíc?	0 ☐ 1 – 2 ☐ 3 – 4 ☐ 5 a více ☐
Adresa mých osobních webových stránek:	http://..... ☐ stránky mám, ale chci zůstat v anonymitě* (*adresu stránek vyplňte na zvláštní papír)
Chatuji minimálně 3x týdně	ano ☐ ne ☐
Používám komunikační programy (ICQ, Skype apod.)	ano ☐ ne ☐
Jsem zapojen do elektronické konference	ano ☐ ne ☐
Chci pokračovat ve studiu na VŠ:	ano ☐ ne ☐

Testové otázky (pouze jedna odpověď je správná)

1) Elektronický podpis je

- a) naskenovaný podpis vytvořený vlastní rukou autora
- b) elektronické identifikační údaje autora elektronického dokumentu
- c) podpis vytištěný elektronickým zařízením, např. laserovou tiskárnou
- d) podpis odeslaný faxem

(3 body)

2) Bibliografické údaje obsahují

- a) příjmení a jméno autora, název, místo a rok vydání, počet stran
- b) životopisná data autora
- c) výtah (konspekt) z publikovaného textu

(3 body)

3) Sekundární informační prameny jsou

- a) knihy, časopisy, noviny
- b) katalogy knihoven, bibliografie, nakladatelské katalogy
- c) dokumenty, které nelze získat v běžné distribuci

(3 body)

4) Povinný výtisk: Zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, přikazuje vydavatelům bezplatně, na svůj náklad do 30 dnů odevzdat:

- a) celkem **5 výtisků**: 2 výtisky Národní knihovně ČR, 1 výtisk Moravské zemské knihovně v Brně, Státní vědecké knihovně v Olomouci, 1 regionální povinný výtisk místně příslušné státní vědecké knihovně podle sídla vydavatele
- b) celkem **3 výtisky**: 1 výtisk Národní knihovně ČR, 1 výtisk Moravské zemské knihovně v Brně, 1 regionální povinný výtisk místně příslušné státní vědecké knihovně podle sídla vydavatele
- c) celkem **15 výtisků**: 2 výtisky Národní knihovně ČR, 1 výtisk každé státní vědecké knihovně (13 krajů bez hl. města Prahy)

(3 body)

5) V systematickém katalogu jsou dokumenty řazeny

- a) abecedně dle příjmení autorů
- b) podle vědních oborů (např. 10 skupin oborů podle mezinárodního desetinného třídění)
- c) podle obsahových hesel, podle nadřazených a podřazených pojmů (např. tezaurus)

(3 body)

6) Na které zadání najde vyhledávač NEJMÉNĚ odkazů?

- a) Jan Amos Komenský
- b) „Jan Amos Komenský“
- c) Jan „Amos Komenský“
- d) „Jan Amos“ Komenský

(3 body)

7) Referát je

- a) shrnutí závěrů
- b) názorový spor
- c) útvar informující o zajímavých místech, provozech na základě přímého styku s nimi
- d) hodnotící zpráva, přednáška o veřejných otázkách nebo vědecké problematice

(3 body)

8) Rešerše je

- a) zpracování informací
- b) vyhledání informací
- c) třídění informací
- d) odborné ošetřování historických dokumentů

(3 body)

9) Netiketa je

- a) pomyslná sbírka pravidel a zásad, která by se měla dodržovat v internetovém světě
- b) označení síťové topologie
- c) terminologie, která se používá v prostředí internetu

(2 body)

10) Přečetli jste knihu, chcete ji citovat. Napište záznam bibliografické citace knihy. Kniha má název „Novináři nejsou zlí“ a podnázev „Mediální rukověť pro neziskové organizace“. Napsali ji Marek Šálek a Tomáš Feřtek. Vydala ji Nadace VIA v Praze v roce 2001. Kniha má 94 stran a byla vydána poprvé.

.....

.....

.....

.....

.....

(4 body)

11) Velikost písma, které použijeme v prezentaci, by neměla být menší než

- a) 28 pt
- b) 20 pt
- c) 12 pt
- d) 40 pt

(2 body)

12) Jaký způsob by se v textu nikdy neměl použít pro vyznačení?

- a) jiná barva písma
- b) tučné písmo
- c) kurzíva
- d) jiný typ písma (font)

(2 body)

13) Haptika je v neverbální komunikaci označení pro

- a) posunky
- b) dotyky
- c) výraz tváře
- d) vzdálenost mezi komunikanty

(2 body)

Najděte na internetu

14) Kolik knihovních jednotek Babičky od Boženy Němcové se nachází v Knihovně města Mladá Boleslav?

V Knihovně města Mladá Boleslav mají Babičku Boženy Němcové ..... (3 body)

15) V kolik hodin dne 31. 12. 2007 odjíždí poslední autobus z Prahy - Černého Mostu do Mladé Boleslavi?

Poslední autobus odjíždí ve ..... (2 body)

16) Nalezněte následující NEJNOVĚJŠÍ ekonomické údaje:

- inflace .....
- nezaměstnanost .....
- HDP .....

Adresa stránek, kde jsem našel(a) tyto údaje

http://.....
.....
..... (3 body)

17) Internetová adresa, na které se nachází AKTUÁLNÍ znění živnostenského zákona

http://..... (1 bod)

18) V kolika ODBORNÝCH knihách v Knihovně města Mladá Boleslav se píše o NEW YORKU nebo státu MALTA?

Dle katalogu se píše o New Yorku nebo Maltě v ..... odborných knihách. (3 body)

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Měl(a) bych zájem navštěvovat předmět informační výchova:

ano

ne

Příloha č. 3

Obchodní akademie, Vyšší odborná škola ekonomická a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Mladá Boleslav, T. G. Masaryka 14

Učební plán

Kmenový obor: 63-41-M Ekonomika a podnikání

Vzdělávací program: 63-41-M/004 Obchodní akademie

Denní studium

1. – 4. ročník

Kategorie a názvy vyučovacích předmětů		Počet týdenních vyučovacích hodin				Celkem
		1.	2.	3.	4.	
A. Povinné vyučovací předměty		31	32	32	33	128
a) Základní		31	32	28	29	120
Český jazyk a literatura	CJL	4	3	3 (1)	3 (1)	13 (2)
První cizí jazyk	PCJ	4 (4)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	13 (13)
Druhý cizí jazyk	DCJ	3 (3)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	12 (12)
Matematika	MAT	3	3	3	2 (1)	11 (1)
Dějepis	DEJ	3	x	x	x	3
Základy společenských věd	ZSV	x	2	1	2	5
Tělesná výchova	TEV	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	8 (8)
Hospodářský zeměpis	HOZ	3	x	x	x	3
Informační a komunikační technologie	IKT	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	8 (8)
Písemná a elektronická komunikace	PEKO	2 (2)	3 (3)	2 (2)	1 (1)	8 (8)
Ekonomika	EKO	3	4 (4)	3 (3)	3 (3)	13 (10)
Právo	PRA	x	x	2	2	4
Účetnictví	UCE	x	3 (3)	4 (4)	4 (4)	11 (11)
Statistika	STA	x	2	x	x	2
Základy přírodních věd	ZPV	2	2	x	x	4
Ekonomická cvičení	EKC	x	x	x	2 (2)	2 (2)
b) Výběrové				4	4	8
Konverzace v cizím jazyce	KCJ	x	x	2 (2)	2 (2)	4 (4)
Matematická cvičení	MAC	x	x	2	2	4
Ekonomický seminář	EKS	x	x	2	2	4
B. Nepovinné vyučovací předměty		budou otevřeny jen při určitém minimálním počtu žáků				
Další cizí jazyk*	NCJ	x	x	2	2	4
Nepovinná matematika	NEM	x	x	2	2	4
Informační výchova	INV	x	x	1 (1)	x	1 (1)

* Ruský jazyk, Španělský jazyk, Německý jazyk

Prvním cizím jazykem se rozumí jazyk, který ze žák učil na ZŠ a v jehož studiu pokračuje na střední škole, druhým cizím jazykem pak jazyk, s jehož studiem žák začíná v prvním ročníku střední školy.

O minimálním počtu žáků ve volitelném předmětu rozhoduje ředitel školy podle hlediska hospodárnosti a podle možnosti školy. Maximální počet žáků je omezen charakterem předmětu.

Přehled využití týdnů ve školním roce září - červen

Činnost	Počet týdnů v ročníku			
	1.	2.	3.	4.
Vyučování podle učebního plánu	34	34	34	30
Sportovní výcvikový kurz	1	1	x	x
Odborná praxe	x	x	4	x
Maturitní zkouška	x	x	x	2
Časová rezerva	5	5	2	2
Celkem	40	40	40	34

Pozn.: Odborná praxe se uskutečňuje v rozsahu 1 týdne na sekretariátu školy, studijním oddělení nebo informačním centru, 3 týdny na pracovištích firem a organizací v regionu.

Příloha č. 4

Obchodní akademie, Vyšší odborná škola ekonomická a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Mladá Boleslav, T. G. Masaryka 14

Učební plán

Kmenový obor: 78-42-M Lyceum

Vzdělávací program: 78-42-M/002 Ekonomické lyceum

Denní studium

1. - 4. ročník

Kategorie a názvy vyučovacích předmětů		Počet týdenních vyučovacích hodin				Celkem
		1.	2.	3.	4.	
A. Povinné vyučovací předměty		32	32	32	34	128
1. Základní		30	32	28	26	116
Český jazyk a literatura (vč. est. vých.)	CJL	4	3	3 (1)	3 (1)	13 (2)
První cizí jazyk	PCJ	3 (3)	3 (3)	4 (4)	4 (4)	14 (14)
Druhý cizí jazyk	DCJ	3 (3)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	12 (12)
Dějepis	DEJ	2	2	2	x	6
Základy společenských věd	ZSV	x	x	2	3	5
Psychologie	PSY	x	x	x	2	2
Společenská kultura	SPK	x	x	2	-	2
Matematika	MAT	3	3	3	3 (1)	12 (1)
Fyzika	FYZ	3	x	x	x	3
Chemie	CHE	x	3	x	x	3
Biologie	BIO	2	2	x	x	4
Zeměpis	ZEM	2	2	x	x	4
Tělesná výchova	TEV	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	8 (8)
Informační a komunikační technologie	IKT	2 (2)	2 (2)	2 (2)	2 (2)	8 (8)
Písemná a elektronická komunikace	PEKO	2 (2)	2 (2)	x	x	4 (4)
Ekonomika	EKO	2	2 (2)	3 (3)	3 (3)	10 (8)
Účetnictví	UCE	x	3 (3)	2 (2)	2 (2)	7 (7)
Právo	PRA	x	x	2	1	3
2. Výběrové		x	x	4	8	12
Konverzace v cizím jazyce	KCJ	x	x	2 (2)	2 (2)	4 (4)
Seminář z matematiky	SEM	x	x	x	2	2
Seminář z informačních technologií	SIT	x	x	x	2	2
<i>zaměření ekonomické</i>						
Ekonomický seminář	ESE	x	x	x	2	2
Seminář z účetnictví	SUC	x	x	2	2	4
<i>zaměření společenskovední</i>						
Seminář ze společenských věd	SVS	x	x	2	2	4
Dějepisný seminář	DJS	x	x	x	2	2

B. Nepovinné vyučovací předměty		budou otevřeny jen při určitém minimálním počtu žáků				
Další cizí jazyk*	NCJ	x	x	2	2	4
Nepovinná matematika	NEM	x	x	2	2	4
Informační výchova	INV	x	x	1	x	1

* Ruský jazyk, Španělský jazyk, Německý jazyk

Prvním cizím jazykem se rozumí jazyk, který ze žák učil na ZŠ a v jehož studiu pokračuje na střední škole, druhým cizím jazykem pak jazyk, s jehož studiem žák začíná v prvním ročníku střední školy.

O minimálním počtu žáků ve volitelném předmětu rozhoduje ředitel školy podle hlediska hospodárnosti a podle možnosti školy. Maximální počet žáků je omezen charakterem předmětu.

Přehled využití týdnů ve školním roce září - červen

Činnost	Počet týdnů v ročníku			
	1.	2.	3.	4.
Vyučování podle učebního plánu	34	34	34	30
Sportovní výcvikový kurz	1	1	x	x
Odborná praxe	x	x	4	x
Maturitní zkouška	x	x	x	2
Časová rezerva	5	5	2	2
Celkem	40	40	40	34

Pozn.: Odborná praxe se uskutečňuje v rozsahu 1 týdne na sekretariátu školy, studijním oddělení nebo informačním centru, 3 týdny na pracovištích firem a organizací v regionu.

Příloha č. 5

Centrum pro zjišťování
výsledků vzdělávání
C E R M A T

Souhrnné výsledky v jednotlivých zkouškách

obor vzdělání	Český jazyk		Matematika 1		Občanský základ		Přírodovědně technický základ		Informačně technologický základ	
	skóre	úspěšnost	skóre	úspěšnost	skóre	úspěšnost	skóre	úspěšnost	skóre	úspěšnost
6341M004	21.2	50.5	19.6	39.2	52.1	59.3			32.7	43.6
škola	21.2	50.5	19.6	39.2	52.1	59.3			32.7	43.6
kraj	20.6	49.0	23.7	47.4	50.9	57.9	54.7	54.7	33.6	44.8
ČR - 6341M004	22.0	52.5	22.0	43.9	50.6	57.5	47.4	47.4	33.5	44.7
ČR celkem	19.5	46.5	24.9	49.7	51.0	57.9	58.8	58.8	34.4	45.9

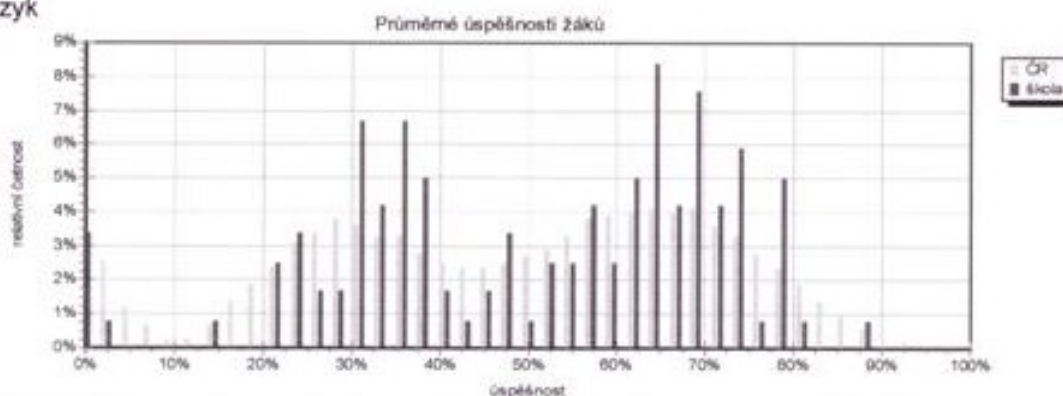

Centrum pro zjišťování
výsledků vzdělávání
C E R M A T

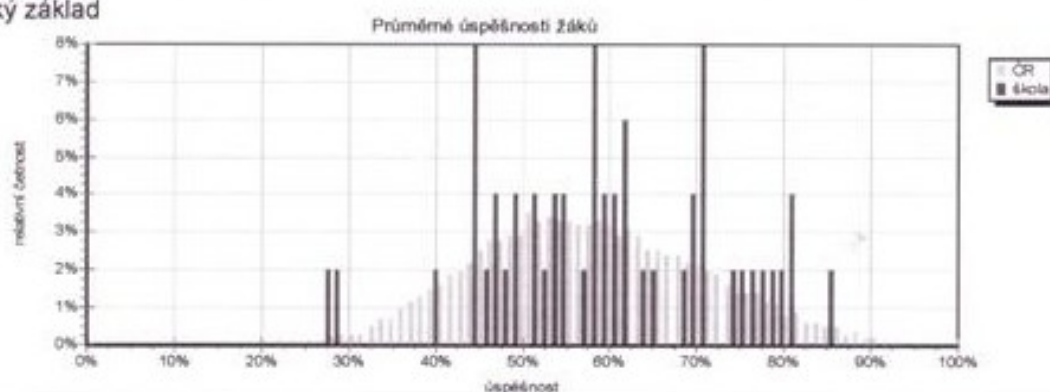
2. Porovnání výsledků s ostatními školami v ČR

Celkové rozložení dosažených výsledků a současně porovnání rozložení ve škole s celostátním rozložením ilustrují následující grafy.

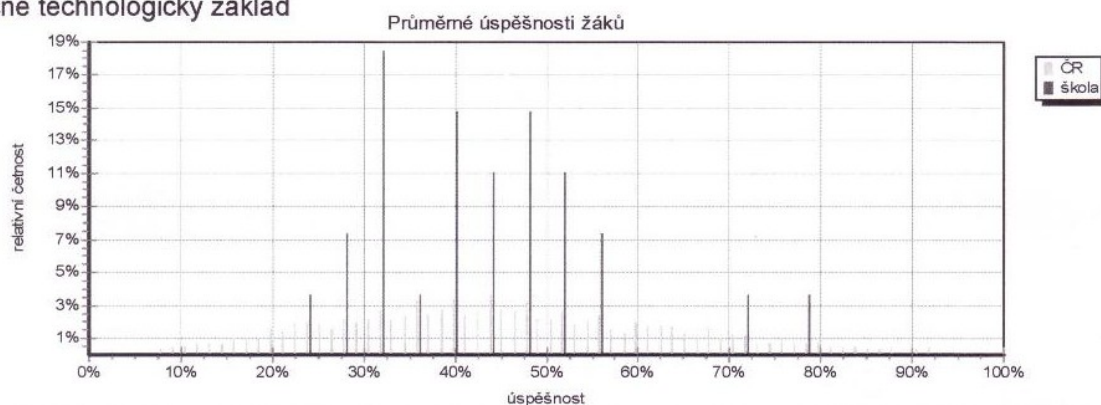
Český jazyk

Občanský základ

Informačně technologický základ

Příloha č. 6

TÉMATICKÝ PLÁN	
Vyučovací předmět	Ročník
Informační výchova	3. – 1 hodina týdně

Doba	Obsah učiva	Výstupy žáka
září	1. Úvod do informační vědy informatika vs. informační věda informace a komunikace informační systém (ekonomický, geografický) informační gramotnost informační společnost elektronický podpis e-government	<ul style="list-style-type: none"> - dovede zařadit předmět výuky do systému věd, - je aktivním občanem v informační společnosti, - je si vědom svých informačních potřeb a aktivně se zajímá o svět myšlení.
září	2. Racionální studium racionální studium osobní informační systém čtení (orientační, důkladná, shrnující) rychlíčtení	ovládá pravidla duševní hygieny, zvládá různé techniky čtení textu, orientuje se v pramenech (rejstřík, obsah, resumé, začátky a konce kapitol, vyhledávání podstatných částí textu), dovede pracovat s encyklopediemi, s výkladovými slovníky a s cizojazyčnými slovníky, je schopný se samostatně učit.
říjen	3. Informační prameny primární informační prameny sekundární informační prameny terciární informační prameny databáze (bibliografické, faktografické) národní bibliografie systém ISBN	<ul style="list-style-type: none"> - je obeznámen s problematikou informačních zdrojů, - dovede ocenit budování systému národní bibliografie.
listopad, prosinec	4. Knihovny systém knihoven v ČR informační služby (výpůjční, rešeršní, meziknihovní výpůjční služba) pořádací systémy (např.	<ul style="list-style-type: none"> - má přehled o etapách vývoje informačních institucí ve společnosti, současném stavu i perspektivách rozvoje informačních institucí v ČR a v zahraničí, - orientuje se v knihovně obecně (výpůjční služba a bibliograficko-informační služba, hledání ve volném výběru), - orientuje se v katalogu (názvový, jmenný,

	<p>Mezinárodní desetinné třídění, tezaury) a selekční prvky princíp prekoordinace a postkoordinace souborné katalogy trendy rozvoje knihoven digitální knihovny</p>	<p>systematický, předmětový; katalogizační lístek), - dokáže využívat předmětové a systematické selekční jazyky.</p>
leden, únor	<p>5. Internet</p> <p>služby internetu (mail, FTP, USENET, Mailing List) vyhledávání informací na internetu (booleovské operátory), předmětové katalogy na internetu, vyhledávací stroje, viditelný vs. neviditelný web, Web 2.0, metadata, hodnocení zdrojů na internetu</p>	<p>ovládá informační techniku pro přístup k informacím, dokáže na vyšší úrovni využívat služby internetu (elektronické konference, diskusní skupiny apod.), má přehled o etapách vývoje Internetu, jeho současném stavu a perspektivách, dovede posoudit relevanci internetovských informačních zdrojů.</p>
březen	<p>6. Psaní odborného komunikátu</p> <p>odborný text (styl a jeho útvary zejm. referát) organizace vlastní informační práce <i>(přípravná fáze – shromáždění inf. o dokumentech, pak primárních pramenů, získání orientačních informací, pracovní fáze – výběr pramenů, četba pramenů, výpisky poznatků, pořádání získaných poznatků, závěrečná fáze – vytvoření vlastního komunikátu (název, obsah, úvod, stať, závěr, citace, rejstříky, poznámky, shrnutí)</i></p>	<p>dovede vyhledat a sehnat primární informační prameny chápe odborný text (symbolika, odborné termíny, návaznosti mezi tematickými okruhy apod.), dovede sepsat odborný komunikát.</p>
duben	<p>7. Informační etika</p> <p>autorská etika</p>	<p>ví, co je předmětem autorské právní ochrany dodržuje informační etiku</p>

	<p>intelektuální vlastnictví autorský zákon ochrana průmyslového vlastnictví zpracování bibliografických citací dle normy bibliografické odkazy</p>	<p>dovede citovat prameny (bibliografický záznam článku, monografie, bibliografické odkazy).</p>
<p>květen, červen</p>	<p>8. Komunikační dovednosti</p> <p>rétorika mediální komunikace (masmédia) poslouchání komunikace verbální a neverbální zvládání trémy pohovor do zaměstnání (osobní prezentace) prezentace odborného komunikátu obchodní prezentace</p>	<p>dovede diskutovat s odborníkem na dané téma (kladení otázek k získání informací), dovede přednést odborný komunikát za podpory prezentačního programu, chápe komunikaci jako základ kontaktu s druhými lidmi, dokáže vhodně komunikovat se spolupracovníky (spolužáky), potencionálními zaměstnavateli, obchodními partnery aj., rozvíjí své řečové dovednosti, volí jazykové prostředky adekvátní situaci a funkci projevu, ovládá postupy informační i přesvědčovací prezentace, dovede vhodným způsobem nabídnout zboží a služby, ovládá zásady profesního vystupování při styku s veřejností, snaží se předcházet konfliktům, pohotově řeší méně obvyklé komunikační situace.</p>

